

Zivot

KULTURNÉ SOCIÁLNÍ ČASOPIS
JÚL ◆ ČERVENEC ◆ LIPIEC 1972 ◆ CENA 1 ZŁ

7.

22. JÚLA
SVIATOK OBRODENIA
POL'SKA

POZDRAV RODNEJ ZEMI

Pozdravujem ťa a spievam, krásna moja vlast,
o čase, keď človek neklesá už nad priepast,
pozdravujem tvoje výšiny a strmé stráne,
skaly vzdorovité, húšte, role rozorané,
tvoje dni a noci, dni a noci v úpluku,
rosu tvojich medzi tratiacu sa na slnku,
pozdravujem tvoje černasté a plodné hrudy,
tvoje klasy, tvojím vínom obľažkané sudy.

Boli časy, keď ti drábi siahli na hrdlo,
šliapali ti tvár, to krištáľové zrkadlo,
posielali tvoje deti hľadať smeti svetom,
kŕmili ich krvou, olovom a hladoseptom,
otvárali hroby miesto čarodejníckych skriň,
pri ich hlavách nevoňal hloh ani rozmarín,
pri ich hlavách stáli kríže vydedencov vlasti,
prosté kríže ľudí, ktorých vrhli do pripasti.

Lež tí ľudia verili, že život zvíťazí,
uväznení orli vytrhli sa z reťazí,
učili sa hľadiť do diaľky a do výšavy,
držať oťaže a dvíhať hore hlavy,
stavať hniezda, láskou preteplené domovy,
svet, kde človek stretnie človeka a oslovi,
svet, kde nieto miesta pre vlkov a vlkolakov,
úžasný svet ľudí, práce, piesní, spevu vtákov.

Preto pozdravujem ťa i tvoje zázraky,
tvoju trávu, vánok, zeleň, mráz i oblaky,
pozdravujem tvoje výšiny a strmé stráne,
skaly vzdorovité, húšte, role rozorané,
tvoje dni a noci, dni a noci v úpluku,
rosu tvojich medzi tratiacu sa na slnku,
pozdravujem tvoje černasté a plodné hrudy,
tvoje klasy, tvojich v ohni pretavených ľudí.

VLADIMÍR REISEL

Na snímku: Edward Gierek a Piotr Jaroszewicz na Pobřeží.

Foto: CAF

K 28. VÝROČÍ PLR

NÁŠ HLVNÍ CÍL – VÝSTAVBA MODERNÍHO POLSKA

Po osmadvacáté oslavujeme SVÁTEK OBROZENÍ. V letošním roce má mimořádný význam. Jeho oslavy doprovází silná politická a hospodářská aktivnost v souvislosti s usnesením ústředního výboru strany, s prací Sejmu a vlády vyplývající z přijetí optimistického a dynamického programu VI. sjezdu PSDS. Jsou to především konkrétní a různorodá řešení, skutečná starostlivost, hospodářsky promyšlená inspirace a pracovitost, které jsou příznačné pro způsob práce vedení strany od epochálních dnů VII. a VIII. pléna ÚV. Současně to znamená soustavnou konsultaci plánů a předsevzetí s dělnickou třídou, se všemi pracujícími, tedy společenskou kontrolou.

Aniž bychom se ocitli ve stavu euporie, můžeme prohlásit, že v celé zemi, v městech a vesnicích, v továrnách a vědeckých ústavech se rozprkla ulita lhostejnosti, že lidé zvedli hlavy a s občanskou odpovědností za současnost i budoucnost se horlivě chopili práce, jejíž šíře a rozmach ohromují. Dobré ovzduší, naplněné vysokou angažovaností v důsledku politiky strany, již přineslo značný vzrůst výroby v prvním desetiletí — překročení letošního poměrně náročného plánu. Vytvořila se příznivá situace v zemědělství, jak pro chov dobytka, tak i výrobu mléka. Ve srovnání s minulými léty se také zlepšila situace na úseku investic. V zahraničním obchodě zaznamenáváme zrychlené tempo růstu obratu, zvláště v exportu, ačkoliv plán v letošním roce počítal spíše s větší dynamičností importu. V různých oblastech našeho národního hospodářství byly vytvořeny skutečné podmínky pro rozvoj turistiky, které umožní plnější využití přírodních krás naší země. Z druhé strany překročení plánovaných ukazatelů výroby, než jak byly vytyčeny VI. sjezdem strany.

Svůj souhlas se stranou — vedoucí a řídící silou Fronty národní jednoty, s její politikou a prací — dokážeme vlastní dobrou prací, stále lepší hospodářností a rozvíjením společensko-výrobní aktivity v každém prostředí. K vedení strany a k vladě máme absolutní důvěru. Je to také jeden z úspěchů současné doby. Je základem veškerého plodného počinání, je podmínkou zajištění lepších životních podmínek. Je podmínkou výstavby socialismu národem pro národ.

Když se před osmadvaceti léty, díky vítězství Rudé armády a polským vojákům a partyzánským bojujícím po jejím boku, z prvního kousíčku osvobozeného Polska ozvala slova Červencového manifestu Polského výboru národního osvobození, zdalo se, že k pozvednutí země z válečných ruin a spálenišť bude zapotřebí přímo nadlidské síly. Hitlerovec zavraždili miliony obyvatel. Z průmyslových závodů zůstaly trosky, zemědělství začínalo na nepřehledných úhorech a se ztrátou jedné třetiny nemovitého majetku a téměř půl milionu zpustlých hospodářství. Kulturní a osvětová zařízení vůbec neexistovala. Města se zničenou Varšavou volala o pomoc. Polská dělnická strana, která tehdy stanula v čele národa, společně s ním vrátila životu zmučenou a krvácující zemi. Na základě zkušenosti z minulosti a s vědomím, jakým směrem se bude ubírat vývoj lidstva dala zemi politické a společenské zřízení, které zaručilo Polsku náležité místo v Evropě a učinilo z něho podmět, a ne jak kdysi jeden z předmětů v evropských dějinách.

Tak tomu bylo v poválečných letech, tak je tomu i dnes. Tím, že jsme se stali socialistickým státem, rozholdí jsme se navždy. Každé minulé červencové výročí znamená jednu z etap na cestě k dnešnímu Polsku roku 1972.

V období lidové moci se Polsko stalo zemí velkého průmyslu a řadí se k vedoucím vyspělým evropským státům. Je zemí zavádějící moderní techniku a vědu.

Podívejme se na několik faktů: průměrně denně se v naší zemi vydobývá zhruba 400 000 tun uhlí, vyrábí téměř 200 000 000 kWh elektrické energie, tavi 35 000 tun ocele. Denně sjíždí z montážních pásů průměrně 250 osobních aut a textilní průmysl vyrábí přes 3,5 milionu metrů

tkanin. Každého dne znárodněný obchod prodává zboží za 1,2 milionu zlatých a 10 milionů dolarů je denní hodnota polského exportu. Denně vyrábíme celkem za pět miliard zlatých. Průměrně denně investujeme doma 800 milionů zlatých. O tom, jaký význam připisujeme zemědělství, které je důležitou složkou našeho národního hospodářství, hovoří politika strany a usnesení vlády. Nezapomíná se ani na školství, zdravotnictví a kulturu. Na každém kroku se setkáváme s péčí o to, aby se nám vše — ve městech i na venkově — žilo lépe. Abychom měli lepší pracovní podmínky. Aby byla respektována práva pracujících. Protože — jak prohlásil první tajemník ÚV PSDS Edward Gierek — vše co má vliv na to, jak se člověk cítí, má vliv také na jeho společenský a politický postoj, na výsledky jeho práce.

Každodenním obětavým úsilím a mírovou prací násobíme výsledky socialistické výstavby, upevňujeme bratrské politické a obranné spojenectví a všeobecnou spolupráci se Sovětským svazem, s ČSSR, NDR a s ostatními socialistickými státy, s nimiž nás pojí Varsavská smlouva a spolupráce v rámci RVHP. Na tom závisí nás rozvoj, růst naší sily a zajištění našich hranic.

Ratifikace smluv mezi NSR a Polskem a SSSR přinesla konečná řešení problémů vyplývajících z porážky německé říše a určila s konečnou platností nedotknutelnost polských západních hranic. Zdrojem našeho optimismu je také stálý výzrůst autority, kterou Polsko získává u národů Evropy a v celém světě. Hovoří o tom stále častější návštěvy státníků ze zahraničí v naší zemi. V této obdobě se zásluhou socialistické mírové ofenzívy rozsvítlo zelené světlo na cestě směřující k výstavbě nové Evropy v ovzduší zmírnění napětí, dobrých sousedských vztahů a mnohostranné spolupráce. Viditelně pokročily připravné práce ke konferenci o evropské bezpečnosti a spolupráci, na nichž se aktivně podílela také polská zahraniční politika.

Na pozadí bilance výsledků dosažených v minulém a letošním roce se zcela výrazně rýsuje četné úkoly, které stojí před celým národem a které vyžadují využití veškerých možností a rezerv, mobilizace sil. První a nejdůležitější věci je udržet trvale rychlé tempo rozvoje průmyslové výroby, zvýšit celkovou úroveň zemědělství, zlepšit přístup k potřebám pracujících a zdolat všechny překážky, které ještě existují.

Vojvodské stranické schůze, které nedávno probíhaly v celé zemi, jasně ukázaly, že existují reálné možnosti pro dosažení vyšších ukazatelů výroby, než jak byly vytyčeny VI. sjezdem strany.

"V budoucím roce — prohlásil na schůzi v Gdaňsku Edward Gierek — se bude konat celostátní stranická konference. Chtěli bychom do té doby soustředit takové množství prostředků, které by nám umožnilo korigovat na tomto celostátním fóru úkoly obsažené v usnesení VI. sjezdu a v pětiletém plánu směrem nahoru. Vyrobění této prostředků závisí na všeobecné mobilizaci úsilí a tvůrčí interpretaci perspektivních úkolů v každodenní praxi. Je to nutné pro rozvoj země i národa, pro upevnění úlohy Polska ve světě."

Tato celostátní stranická konference se bude konat v předvečer historického výročí: třicetiletí lidového Polska. Plodná diskuse o programu, který vytyčila strana, nebude uzavřena pouze v jejím okruhu. Zúčastní se jí všichni obyvatelé, kteří se cítí spoluodpovědnými za rozvoj a osud země. Úkoly, které byly představeny celému národu, jsou pro nás všechny příkazem. Musíme si všichni uvědomit, že o naší budoucnosti, o rozvoji Polska a jeho bezpečnosti, o jeho příspěvku k mezinárodnímu úspěchu socialismu a upevněnímu míru rozhoduje naše práce — zdroj naší síly, blahobytu a štěsti.

U PŘÍLEŽITOSTI ČERVENOVÉHO STÁTNÍHO SVÁTKU PRL PŘEJEME VŠEM KRAJANŮM A VŠEM NAŠIM ČTENÁŘŮM RADOST Z VÝSLEDKU PRÁCE A HODNÉ USPĚCHŮ.

GENERÁLNÍ TAJEMNÍK OSN KURT WALDHEIM V NAVSTÍVIL POLSKO

předsedou Piotrem Jaroszewiczem a předsedou Státní rady Henrykem Jabłonským.

Během setkání, které probíhalo v přátelském ovzduší, bylo jednáno o hlavních mezinárodních problémech. Edward Gierek a Piotr Jaroszewicz tlumočili generálnímu tajemníkovi podporu, již Polsko udělilo jeho činnosti směřující k upevnění míru a bezpečnosti ve světě.

V ministerstvu zahraničí PLR jednal Kurt Waldheim s ministrem zahraničí Stefanem Olszowským. Jednání se zúčastnil také nám. min. zahraničí Stanisław Trepczyński, velvyslanec E. Kulaga a ředitel odboru MZ. Při jednání byly říkány vyměněny názory na mezinárodní a evropské otázky.

INDICKÝ SUBKONTINENT

V Simle se setkala ministerská předsedkyně I. Gándhiová a pákistánský president Z. A. Bhutto. Vyměnili si názory na otázky týkající se nastolení trvalého míru na indickém subkontinentě. Uváděly se to ve společném komuniku, které bylo vydáno po jednání.

Generální tajemník OSN K. Waldheim nazval indicko-pákistánské rozhovory nejnádejnější událostí v této části světa.

Konference v Simle uvítala i Všeindická rada míru a Indický výbor solidarity se zeměmi Asie a Afriky. Ve společném prohlášení obě organizace zdůraznily, že národy Indie a Pákistánu upřímně touží po tom, aby se skončilo s napětím, které po leta bylo mezi oběma zeměmi.

Mírová dohoda, již na své schůzce v Simle vypracovali a přijali indická min. předsedkyně paní I. Gándhiová a pákistánský president Z. A. Bhutto, se těší zasloužené mezinárodní pozornosti. Vytvořila dobrý podklad k další normalizaci vztahů na indickém subkontinentě.

KOREA KONTURY SJEDNOCENÍ

Z Korejského poloostrova přicházejí dobré zprávy o pokusech skoncovat s rozdělením Koreje, které trvá již sedmadvacet let, a s antagonismem mezi Jihem a Severem.

Jako výsledek iniciativy předsedy rady ministra KLDR Kim Ir Sena se konala v Pchjongjangu a Soulu jednání mezi představiteli KLDR a Jižní Koreje o zasadách, jež přispějí k vyhasnutí ohniště napětí a konfliktů a sjednocení obou částí země. Tyto zásady, obažené ve společném komuniku Severu a Jihu, jež bylo uverejněno, se týkají tří základních problémů:

za prvé — sjednocení Koreje musí být dosaženo samostatně, bez pomocí ze zahraničí a bez zahájení zvenčí;

za druhé — sjednocení musí být dosaženo mírovou cestou bez použití ozbrojených sil jedné strany proti straně druhé;

za třetí — bez ohledu na ideologické rozdíly, ideály a zřízení je především nutná velká konsolidace národa, protože Korejci tvoří jeden národ.

Aby bylo dosaženo zmírnění napětí mezi Severem a Jihem a vytvořeno ovzduší důvěry obě strany se zavázaly, že se nebudou navzájem napadat pomluvami, že se vyvrátili ozbrojených provokací a že podniknou aktívny kroky, aby předešly neocíkávaným coby zbrojovým srážkám. Současně bylo dohodnuto, že mezi Severem a Jihem bude zahájena mnohostranná výměna v různých oblastech s cílem obnovit přerušené národní spojení, přispět k významnému pochopení a urychlit nezávislé mírové sjednocení. Obě strany se rovněž dohodly vyvářit koordinaci výborů v zájmu vyřešení rozličných otázek mezi severní a jižní částí Koreje a na zřízení stálého přímého telefonního spojení mezi Pchjongjangem a Soulem.

Lze očekávat, že po dlouhých letech konfliktů a dokonce otevřené války bude sjednocení obou částí země vyžadovat ještě hodně úsilí a rády opatrně, tím spíše, že Jižní Korea byla až do této chvíle jedním z důležitých úseků

(Slovenské pohledy — úryvok)

PROBLÉM STARNUTIA A NÁŠ POSTOJ K STAROBIE VZALA NA VEDOMIE AJ VEDA;
VZNIKLA NOVÁ VEDNÁ DISCIPLÍNA — GERONTOLOGIA.

PREČO STARNEME — DÁ GERONTOLOGIA ODPOVEď

Gerontológia sa teda zaobráva principiálou otázkou: prečo starneme? Nikto zatiaľ nezistil, či sa tento proces v organizme človeka niečim riadi. Príznaky starnutia nie sú, žiaľ, tie isté ako starnutie samo. Ak tieto príznaky odstrániame (napr. keď si dám zafarbíť šedivé vlasy alebo urobí plastickú operáciu vrások), život si tým nepredĺžime, dosiahneme iba vonkajší efekt. Veda teda zatiaľ nemôže dať odpoveď na danú otázkou. Dĺžka života človeka — tak ako každého iného živého stvorenia — má určitú hranicu, danú prírodou. Ale nie je ešte celkom jasné, aká je to hranica. Zmeny, ktoré sprevádzajú mŕtavú júce sa roky života, sú v podstate rovnaké u každého. Sila a koordinácia svalov ľudského tela klesá (údajne už od dvadsiateho piateho roku) a čím dlhšie človek žije, tým je pravdepodobnejšie, že mu zo sedivej vlasov alebo vypadajú, s pribúdajúcimi rokmi pokožka žien i mužov sa stáva hrubšou a tvoria sa vrásy, schopnosť fyzickej regenerácie sa stále zmenšuje. Vedci nemajú z týchto fyziologických zmien o nič väčšiu radosť než iní ľudia a uvažujú, či je možné sprievodné znaky starnutia zadražiť, zabrániť im alebo dokonca dosiahnuť opak. Kladú sú otázku: existuje nejaký „mechanizmus“, ktorý tieto zmeny ovláda, a ak áno, je možné doň zasiahnuť? Zdá sa, že na prvé časť otázky je odpoveď pozitívna, že akýsi vnútorný mechanizmus obmedzuje dĺžku života po určitú hranicu a potom vypovie, zastaví sa, prestane fungovať — ako hodiny, ktoré prestali ísť. Žiaľ, sám tento fakt je prekážkou pre vedecký výskum, pretože jeho objekty nežijú dlhšie ako vedci, ktorí výskum robia. Pravda, ak by existoval nejaký mechanizmus, bolo by možné jeho súčasťky, ktoré sa časom opotrebovali, vymeniť za nové, a ľudský organizmus by fungoval ďalej — lenže tento vnútorný mechanizmus nemožno prirovnáta k stroju. To je iba fantázia.

Medicina si poradila s mnohými chorobami; za posledných 30 — 40 rokov sa priemerný vek ľudí na našej planete zvýšil. Ale s procesom starnutia si neporadila, a to je neprestajným stredobodom štúdia gerontológov. Najvďačnejším objektom výskumu starnutia ľudí sú savce; najmä tie, ktoré žijú v zajatí, sa pokiaľ ide o úmrtnosť podobajú na ľudu, aj príznaky starnutia sú podob-

né. Napríklad s vekom rastie výskyt rakoviny a v artériach sa tvoria usadeniny a nastáva ich kôrnatenie. V londýnskej zoologickej záhrade dokonca robia výskum príčin a výskytu srdcových chorôb zvierat. Niektorým sa darí tak dobré, že zomierajú na srdcové choroby, čo sa údajne zvieratám na slobode nestáva. Podľa výsledkov výskumu dlhého veku savcov vedci nenašli nijaký spoločný faktor — veľkosť zvierat to nie je, napríklad levy žijú takmer rovnako dlho ako mačky, a nie je to ani strava, ani spôsob života, (hroch sa dožíva podobneho veku ako lev, ktorý sa živí iba mäsom). Jediné pravidlo, ktoré z výskumu vyplýva, je dlhší život savcov s väčšou váhou mozgu. Pravda, to nijako nezľahčuje ne-

alkohol a ī. Odhliadnuc od všetkých teórií a hypotéz o starnutí, heslo gerontológov znie: Žiť, aby sme pracovali, pracovali, aby sme žili! Len vďaka aktívnej činnosti sa ľudský organizmus neopotrebuva tak rýchlo, naopak, silne, zdokonaľuje sa.

Zhrbenie, vpadnutá hrud, všeľjaké choroby kľbov, tučnota nebezpečná pre srdce a cievky — to všetko súvisí so svalovou nečinnosťou. Ľovek má asi šesťsto svalov (ich váha u dospelého muža je 45% váhy tela) a tento „motor“, prírodu predurčený na veľké fyzické vypätie, sa musí stále cvičiť, nesmie zostať nečinný ani u starších ľudí, aby sa nenarúšala harmonia všetkých funkcií organizmu. Pravidelná telesná námaha aktivizuje krvný obeh, zvyšuje dodávky kyslíka, stimuluje výmenu látok. Ľudia, ktorí dodržujú tieto pravidlá, si zachovávajú výborný tonus, pracovnú aktivity.

Vedci dokázali, že náhla zmena zvyčajného životného rytmu, na ktorý si človek po desaťročia zvykol, prechod na „dolce fariente“ má zvyčajne psychofyziológické následky na organizmus človeka. Na základe týchto poznatkov sa v poslednom čase praktizuje prechod na štvorhodinový pracovný úvazok a v innej profesií, než na ktorú bol človek navýknutý. V Ústave expertízy práceschopnosti a organizácie práce invalidov vypracovali zoznam profesíí a oblastí, ktoré sa odporúčajú starším ľuďom, keď sa cheú znova, už ako dôchodcovia zapojí do pracovného procesu. Vysoký vek — to nie je staroba, hovorievajú v Sovietskom zväze.

Mimočodom, mnohých bude iste zaujať, či storoční ľudia majú nejaký recept na dlhý vek. Ich odpovede vás neuspokoja. Tých „receptov“ je totiž toľko, kolko je storočných ľudí. Jeden odporúča dene pol litra piva, druhý hľasa absolútne abstinenčiu. Jeden je vegetarián, druhý denne jedáva mäso. Ani storoční teda nemajú liek proti starnutiu, ale zato sú viac-menej zaručené spôsoby, ako si možno život skrátiť. Najosvedčenejší je prejedať sa, piť vyše práva a „žiť z podstaty“. Ale to vy predsa nerobíte?

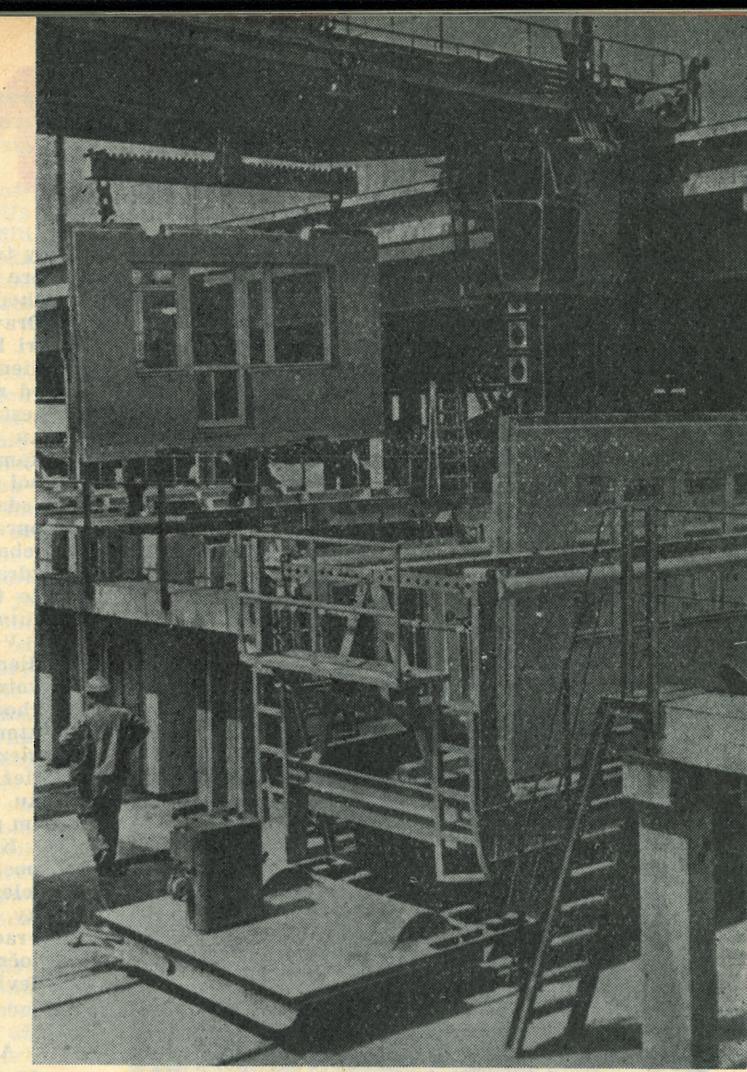
L. NINSKÁ

smierne ľažké štúdium starnutia a jeho príčin a prakticky neznamenané žiadnenie krok dopredu.

V SSSR sa nad otázkou starnutia zamýšľajú desiatky vedcov a vedeckovýskumnou prácou v tejto oblasti sa zaobráva Ústav gerontológie Akadémie lekárskych vied ZSSR v Kyjeve. Vedúci experimentálneho oddelenia ústavu prof. Vladimír Frolikis vypracoval tzv. generegulátorú teóriu starnutia a skupina genetikov skúma otázkou, ako vplyva dedičnosť na dĺžku ľudského veku.

V súčasnosti prevláda názor (hoci v budúcnosti nie sú vylúčené zásahy medicíny a farmakológie), že predĺženie ľudského veku je možné a v značnej miere závisí od vonkajších podmienok, napríklad stravovanie (nadmerne váha znížuje priemerný vek o niekoľko rokov), fajčenie,

DOMY Z „PÁSU“

Dne 15. září roku 1971 byla ve Varšavě uvedena do provozu první polská továrna na domy. Dnes již pracují tri další továrny: v Lodži, Gdánsku a Bydhošti. Tato největší varšavská stavební investice stála 414 milionů zlatých a byla postavena podle sovětské dokumentace. Dnes zde pracuje sedm set zaměstnanců, jejichž počet po zavedení třísměnového provozu vzroste na 1100. Do konce letošního roku dosáhne výrobní kapacity 13 000 místností. V Polsku je několik stavebních továren, ale vyrábějí pouze prefabrikáty. Varšavská továrna vyrábí kompletní domy, skládající se ze 140 různých součástek. Je to továrna gigant. Hlavní hala, v níž je soustředěna nejdůležitější výroba, je spojena se skladem, která zaujímá nejvíce místa. Hotové díly musí zde dva týdny vysýchat, než jsou doprovázeny na staveniště ve zvláštních kontejnerech, vyrobených ve Wroclawské továrně ZREMB. Nedaleko továrny na domy vyrůstá nové sídliště Stegny. V roce 1976 zde bude bydlet 30 000 Varšavanů. Bude to jedno z nejhezčích a nejmodernějších sídlišť hlavního města.

(bk)

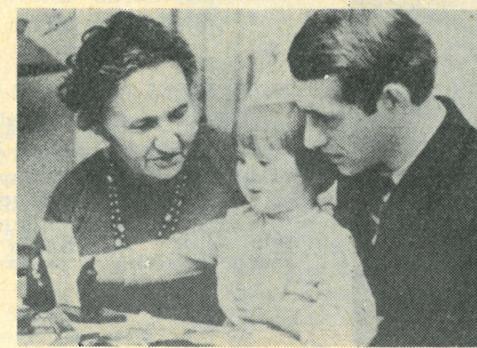
Snímek: CAF — Marian Sokołowski

NAŠLI SA PO 26 ROKOCH

Bolo to v máji 1945. Z rozbombardovaných Dražďan tiahli dlhé kolóny utečencov, medzi nimi aj Dorothea Etzrodtová so štyrmi detmi. Nad najmladším z nich, päťročným Klausom, sa zlutovala akási sedliačka a vzala ho na rebriniak. Zrazu jedno z detí odpadol na ceste od vyčerpania. Dorothea Etzrodtová priskočila k nemu a kým sa mu venovala, rebriniak jej zmizol z dohladu. Márne ho hľadala. S ním zmizol aj jej syn. Na celých 26 rokov...

Nadporučík Sovietskej armády Viktor Selónyj našiel malého Klause pri ceste nedaleko Dražďan, ako sedel na zemi a usedal plakal. Zaviedol ho k svojej jednotke a odovzdal do opatery ošetrovateľke Nadežde Bulgakovovej. Pokusy nájsť chlapcových rodičov boli märne. Nadporučík dal chlapovi ušít malú vojenskú uniformu a vzal ho so sebou, najprv do Československa o potom do Rakúska. Jeho dočasnej „mame“ Nadežde Bulgakovovej ostala po ňom ako pamiatka iba fotografia.

V júni 1971, keď si bývalá vojnová ošetrovateľka robila portréty v rodinnom albume, natrafila práve na túto fotografiu a zatúžila dozvedieť sa, čo sa s chlapcom ďalej stalo. Zažltnutú fotografiu spolu s opisom história jej vzniku poslala do redakcie Komsomolskej pravdy. Noviny uverejnili fotografiu i jej list 15. júna minulého roku. Jeden z vyše päť a pol milióna výtlačkov Komsomolskej pravdy sa dostal do ruk aj bývalému naporučíkovi Viktorovi Selónemu, riaditeľovi rekreačného strediska v Černoviciach na Ukrajine. Chlapca na fotografiu si dobre pamätal.

Vzal noviny a pobral sa za svojim nevlastným synom Volodom, ktorého v jeseň 1945 adoptoval...

Fotografiu uverejnili aj noviny a časopisy v NDR. Dorothea Etzrodtová na nej spoznala strateného syna...

Tak sa po dvadsiatich šiestich rokoch našli matka so synom.

V tomto roku sa po dvadsiatich siedmich rokoch znova stretli.

„Vždy som verila,“ vyhlásila paní Etzrodtová, „že môj Klaus žije. Matka vždy verí.“

Klausova-Volodova manželka Oľga komentovala radostnú rodinnú udalosť takto. „Zrazu sme sa stali veľkou a neobvyčajnou rodinou — rodinou, ktorá má tri staré mamy...“

(Na snímkach: fotografia, ktorá po rokoch spojila matku so synom: Klaus-Volodja s matkou a s dcérkou Irinou.)

ZATL

KEDYSI NA ORAVE

Každý rok 24. júna sú v Oravke hody. Voľakedy to slávny deň pre celú Oravu, ale dnes ho oslavujú už iba v Oravke.

Jedna časť Oravky je vzdialá od vlastnej obce asi tri kilometre. Táto časť dediny sa volá Studienky a je tam 25 domov. Je to stredisko našich krajaniek a krajanov, ktorí tam majú svoju slovenskú klubovňu. Dedinka je obklopená smrekovým a jedľovým lesom a na juhu má prekrásny výhľad na Pekelník i celé Podhalie a Tatry. Pramení tu býstrý potôčik. V Oravke je dobrý, zdravý vzduch voňajúci smrekovou a jedľovou živicou; snad aj preto sú tamomjí krajania takí zdraví. Tieto Studienky vyzerajú skutočne ako rajská záhrada. Sú tam krásne drevéne a murované domy udržiavané v čiste. A žijú tam mimoriadne slušní a kamarátski ľudia. Ale majú aj ťažkosti. Ich deti musia chodiť do škô-

Celkový pohľad na Oravku

ly tri kilometre. Tak isto pre všetko, čo je potrebné pre domácnosť musia chodiť do vzdialeného obchodu, keď čeū žiť na úrovni ostatných občanov Oravky. Do Studienok vedú dve cesty; jedna meria tri kilometre, druhá — vedúca z Podskla cez Studienky do Jablonky, má dva kilometre. Tieto cesty od r. 1943 neboli opravované. Sice roku 1969 začali cestu opravovať a na poldruhu kilometrom v úseku si svojpomocne vykopali priekopy a navozili kamene, ktoré im dalo MNV v Jablonke ešte keď bol predseda František Hovanec. Teraz predsedu MNV Eugén Šmiech, na žiadosť o pomoc pri oprave cesty im odpovedal, že nevie ako to bude, lebo teraz všetku pozornosť musia venovať výstavbe zdravotného strediska v Jablonke. Dúfajme však, že túto pomoc obdržia, lebo sami nie sú v stave túto cestu opraviť.

Keď každý to vie, že cesta pre obyvateľov Studienok je nevyhnutne potrebná, tak ako aj zdravotné stredisko v Jablonke, lebo predsa deti musia chodiť do školy až tri kilometre po zlej ceste, po ktorej v prípade potreby nemožno ani lekára doviezť k nemočnému. V prípade požiaru hasiči tiež do Studienok nepridú. Aj turisti, ktorí si Oravku obľúbili, by radi pobudli v Studienkach, ale aj im prekáža zlá cesta.

Krajania zo Studienok sú povdáční našej Spoločnosti, že im zriadila klubovňu. Zíšiel by sa im však televízor, aby nemuseli chodiť tri kilometre do Oravky, keď si chcú pozrieť program a potom sa v noci vraciať po zlej ceste domov. Pevne veria, že Spoločnosť, ktorá už pred dvomi rokmi im slúbila televízor, svoj slub dodrží.

A teraz pári slov o oravských zvykoch spojených so sviatkom sv. Jána. Sv. Ján je patrónom nielen Oravky, ale aj celej Oravy a predovšetkým chudobných pastierov. Aj dnes pastieri oslavujú tento sviatok, ale je to už skôr formalita, lebo dnes chudobná pastierka alebo pastier sa na Orave nenajde. V preddeň sv. Jána, to jest 23. júna ráno, ešte pred východom slnka, z každého domu idú mladí, a keď ich niet tak aj starší krajania nalámat haluzí — najčastejšie z jaseňov. Potom týmito haluzami vyzdobia svoje izby zvonka a zvnútra. Haluzka z tohto stromu musí byť aj nad dverami v pitvore, pred maštaľou a v maštali, v humne a na poliach. Tieto haluzí vraj chránia dom a hospodárske stavby pred hromom a požiarom, zasa úrodu pred kropobitím. Keď sa bliží búrka, pália tiež haluzí v sporánoch a dým má chrániť pred úderom hromu.

Sú aj iné zvyky a legendy spojené so svätojánskym sviatkom. Volakedy v noci pred týmto sviatkom, nesvedomité a lakomé gazdine chodili po cudzích pasienkach a medziach, zbieraní akési rastliny a odriekali nejaké modlitby, ktoré poznali iba bosorky. Modlitby boli platné iba vtedy, keď takáto striga chodila po medziach v Evinom rúchu. Tieto bosorky odoberali mlieko cudzím krvárom a naháňali ho svojim, jedným slovom čarovali.

Ale poriadne gazdinky, ktoré dobre poznali pokladlo „Sv. Ján vezme mlieka džbán“, vedeli chrániť svoj dobytok pred bosorkami. Všetkým svojím krvárom pred osudným dňom dali zjesť svätené zelinky a nad dverami v maštali urobili tri krížiky svätenou kriedou. Zasa pod prah maštale vrazili tri nože, aby tam nemohla bosorka vojsť. Okrem toho prázdnú maselnicu omotali pevnou furmanskou reťazou, zvrchu zapichli do nej ostrý nôž a položili

na metlu. Metla, reťaz a nôž plašili bosorku, ktorá musela utekať a nemohla mič zlžho urobiť takej skúsenej gazdinke.

Dnes sú to iba legendy. Dnes máme moderné bosorky, akými sú napríklad umelé hnojivá, vďaka ktorým rastie veľká tráva všetkým tým, ktorí ich používajú. Potom kravy majú veľa mlieka a dnes sa už nenašde bosorka, ktorá by to mlieko mohla odobrať.

Teraz o ďalšom zvyku, ktorý sa aj dnes dodržuje, aj keď nie tak úzkostlivovo ako voľakedy. 23. júna, t.j. deň pred sv. Jánom, pastieri prihľadajú dobytok z pasienkov skôr ako obyčajne. Robili tak preto, že cez obed každý z nich šiel do najbližšieho lesika nalámať čačiny a haluzí. Potom ich zanesli na svoj chránený pasienok, na ktorý krava nesmela stúpiť od jari až po 24. júna. Na tomto chránenom pasienku si každý pastier urobil z čačiny kolibú. Bola to malá miestnosť do ktorej sa zmestili najviač štvoria chlapci poležiačky. Pri tej kolibe bola hromadka haluzí na kúrenie tzv. „bezdymlné“ a druhá hromadka omnoho väčšia zo smrekových, jedľových a predovšetkým borovicových haluzí, lebo borovica pekne vonia. Tá druhá hromadka bola na tzv. „dymiacu vatru“.

Keď už koliba bola hotová i halúze a čačina pripravené, ponáhali sa domov, aby vyhnali kravy na pašu. 24. júna každý pastier vstal zavæasu a gazdina mu zabalila do kúša handry buď do košíčka jeden syr asi 20 dkg, štyri až desať vajíčok — podľa toho aká bola štedrá — do dreného kružlička mu dala masla, tiež asi 20 dkg, a jeden ovsený pagáč... a taktô vystrojený vyháňal kravy na tú došpiasť chránenú lúku, ku kolibe. Keď kravy po prvýkrát okúsili hojnosť trávy, tak sa dobre pásli, že ich pastier ani zaháňať nemusel. Preto si aj každý mohol pri svojej kolibe zapaliť „dymiacu vatru“. Keď tých vätier horelo sto alebo aj viac, lebo to záviselo od toho, koľko dedina mala čísel, nemožno sa čudovať, že dym prikryl celú dedinu, ba nielen dedinu, ale aj celú Oravu. Vyzeralo to tak, ako keby nejaká nadzemská sila zapálila ozrnuté kadidlo, ktoré ľubezne voňalo, lebo borovicový a jedľový dým krásne vonia a ani oči neštipe. Vtedy každý, kto len vládal vychádzal do polí, aby sa navoňať tohto dymu. Oravský ľud veril, že tento dym dáva ľuďom zdravie, preto aj nemoční sedeli vonku, dýchali ho a hovorili, že sa cítia lepšie. Mamičky vynášali malé deti, aby aj ony ovoňali dym, aby boli zdravé. Takéto dymenie trvalo najviac hodinu. Potom pastieri zapálili druhý oheň, bez dýmu, postavili nad neho trojnohú rajnicu a na masle si z tých vajíčok pražili praženicu. K tomu jedli ovsený pagáč.

Kravy sa rýchlo napásli, pastieri ich zahnali do maštalí a uberali sa na svätojánske návštevy. V Oravke každý gazda dával pastierom po pári grajčiarov aby si na hodoch niečo kúpili. Za nazbierané peniaze si potom pastier mohol kúpiť nanajvýs vreckový nožik s drevenou rúčkou.

Potom každý pastier šiel späť do svojej dediny. Po obebe zasa začala slávnosť s dýmom. Neskorí si pastieri pri svojich vatrách zaspievali aj smutné piesne.

Dnes sú tie zvyky na Orave už veľmi zriedkavé. O pári rokov ostanú po nich snať iba spomienky. Snať v samotnej Oravke sa ešte udržia dlhší čas,

ČESKOSLOVENSKÝ SVĚT

CASOPIS ČESkoslovenského ústavu zahraničního

CO CHYSTÁ ČÚZ PRO KRAJANY?

V ČÍSLE 1 ČESKOSLOVENSKÉHO SVĚTA SE UKÁZAL ZAJÍMAVÝ INTERVIEW S PŘEDSEDOU ČÚZ V PRAZE BEDŘICHEM PIŠTOREM NAZVANÝ NÁŠ ROZHовор. VŠECHNY NAŠE KRAJANY BUDE JISTĚ ZAJÍMAT ODPOVĚD PŘEDSEDY B. PIŠTORA NA OTÁZKU: CO CHYSTÁ ÚSTAV PRO KRAJANY V LETNÍM ROCE?

„Kvalitatívnu změnu v zaměření ČÚZ — odpověděl předseda B. Pištor — vidím především v charakteru jeho současné činnosti; porovnejme například tříčetá léta tohoto století — ano, již tehdy Ceskoslovenský ústav zahra-

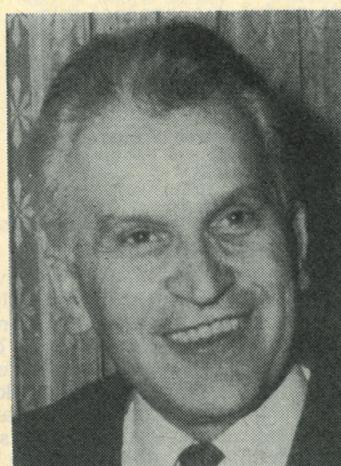
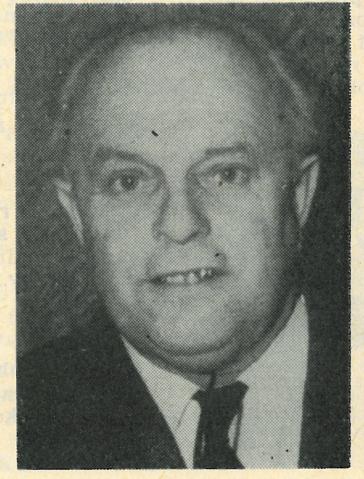
níční existoval — kdy v důsledku neblahých sociálně ekonomických poměrů první republiky převažovala v jeho činnosti spoluúčast na zajištování podmínek pro vystěhování celých skupin českého a slovenského obyvatelstva do zahraničí, s léty po druhé světové válce, kdy Československý ústav zahraniční mohl přejít k pozitívnej činnosti, to je věnovat plnou pozornost a podporu kulturnímu a národnímu významu Čechů a Slováků žijících v zahraničí. Je to zásadní změna, která logicky vyplývá z pokrokového spoolečenského zřízení Československé socialistické republiky.

Abychom byli co nejbližše skutečnému životu a jemu co nejlépe sloužili, chceme v roce 1972 pracovat tak, abychom si nadále udrželi důvěru všechn čestných, svou vlast milujících krajanů, a vytvářet příznivé podmínky pro jejich styk s vlastí, ať písemný, osobní nebo prostřednictvím časopisu Čs. svět, kalendářu Čs. ústavu zahraničního nebo jiných publikací, jako v loňském roce byla na příklad Konfrontace, která na našim krajanům tolík líbila.

Přáli bychom si naše úkoly plnit v souladu s potřebami

a podněty krajanů, a proto využívám této příležitosti a vyzývám všechny dobré Čechy a Slováky v zahraničí, aby se vždy s důvěrou na nás obraceli se svými představami, nadějemi, pochybnostmi i přáními; taková spolupráce bude nás naplniť radostí a uspokojením.

Na prahu roku 1972 chtěl bych se namátkou zmínit o některých jubilejích, která nebudou jistě opomnuta, a při kterých chce být ČÚZ krajanům podle jejich přání nápomocen, a tuto pomoc jim již nyní nabízí. Je to především 30. výročí tragédie Lidic, které

Bedřich Pištor, předseda Československého ústavu zahraničního v Praze

Naši krajané dobře znají Karla Olivu, zástupce předsedy ČÚZ v Praze. Letos bude oslavovat své šedesátiny. U této příležitosti mu zasláme srdečné blahopřání a přejeme mnoho úspěchů v záslužné a odpovědné práci

Foto: B. Hynek

letos, jak o tom svědčí docházející korespondence od spolků, nezapomenou krajané v řadě zemí vzpomenout. Dále na rok 1972 připadá významné výročí 100 let existence Školského spolku Komenský ve Vídni a neméně důležité 100. výročí založení města Táboru v Jižní Dakotě v USA. V roce 1972 mají svá výročí i spolky v Jugoslávii, Polsku, ale i jinde. K řadě z nich bychom se chtěli v průběhu roku vracet tak, jak nás o nich budou postupně naši krajané informovat. Jsem přesvědčen o tom, že v příštím roce je těchto výročí několik desítek. Chtěli bychom nejen širokou krajanou veřejnost o jednotlivých akcích informovat, ale též být nápadomocní organizátorům, pořadatelům, spolkům i funkcionářům při jejich zajištování, neboť se často jedná o náročné úkoly, které lze zvládnout jen spojenými silami.

Na závěr bych chtěl vyslovit přání, aby přátelská vztahy krajanů k vlasti se dále utvářovaly a rozvíjely, abychom na konci tohoto roku mohli společně říci: udělali jsme kus dobré práce, sblížili jsme se, protože jsme se lépe poznali a protože vše naši drahé vlasti, její úsilí o lepší zítřek všeho jejího lidu jsou nám drahé.

Kostolík v Oravke z roku 1650

ale voňavý dym už nebude, lebo lesov je teraz na Orave oveľa menej ako vofakedy a sú chránené.

* * *

Kto bol pastier na Orave a ako žil? Horná Orava, odkiaľ aj ja pochádzam, bola celá chudobná, ale aj tá oravská chudoba bola rozdelená do dvoch skupín. Ľudia z prvej skupiny mali dvojizbový dom, podaktorí mali na pôjde dodačenú miestnosť, ktorá slúžila za úkryt pred zlodajmi. Mali aj stodolu a pri stodole komoru na rôzne domáce náradie. Poniekto mali v maštali štyri až šesť kráv, pár volov, niekedy aj koňa a vlastnili aj vyše 20 hektárov. Ale iní mali iba dve kravy a aj pozemkov oveľa menej. Patrili však tiež do prvej skupiny. Tých bola v každej obci asi jedna tretina.

Ľudia patriaci do druhej skupiny už nemávali dve izby; mälokto z nich mal kravu a v každej obci tvorili dve tretiny všetkého obyvateľstva. Najčastejšie mali iba domček s jednou izbou, ktorá podľa vtedajších mier bola dve siahly dlhá a tolko široká. Táto izba bola zariadená následovne. V jednom kúte pec na varenie s nálepom. V druhom kúte stal stôl — medzi stolom a nálepom bývala truhlica na šatstvo. Pod oblokmami, ktoré boli vysoké 26 côlov a široké 20 côlov, bola lavica na sedenie a pod lavicou kliečky pre sliepky. V treťom kúte bol zvláštny stôl nazývaný „dátko“, ktorý slúžil ako stolársky stôl. Na tomto stole sa vyrábalo domáce zariadenie, putne na vodu, Šafliky, súdy na kapustu a iné. Vo štvrtom kúte stal kamenný žarnov, na ktorom sa mlelo zrno na kašu a na pagáče. Za stolom stala dosť vysoká posteľ a pod ňou zasa druhá — nízka, ktorá sa na noc vyfahovala. Cez deň v nej spali zajace a v noci zasa deti. Uprostred izby stal klát, na ktorom sa rúbal drevo.

Povala bola z okruhlých brvien, v strede mala dieru dĺžu 16 côlov a širokú 9 côlov, cez ktorý uni-

kal dym z pece. Pod povalou boli pripevnené dve pevné žrde, na ktoré sa ukladalo drevo na zimu, aby bolo suché a aby nedymilo. Tak teda vyzerala izba chudobného Oravca.

Deti chudobných ľudí museli ísť slúžiť k bohatším. Pásli kravy a vykonávali rôzne iné práce podľa svojich možností. Samozrejme tieto deti nechodili do školy. Za pasenie kráv a inú prácu dával gazda dieťaťu raz na rok spodnú ľanovú bielizeň a jeden oblek, samozrejme najlacnejší. Toľko si teda pastier vyslúžil do roka u gazdu. Spával najčastejšie v maštali spolu s dobytkom.

Pastieri chodili boso od skorej jari až do jesene, kym sneh nanapadal. Mali oblečenie len jednu košeľu a jedne gate. Košeľa najčastejšie nebola praná — pastier ju nosil až kým ju nezodral. Vlasy mal dlhé, lebo cez celé leto mu ich nikto nestrihal a vo vlasoch plno hmyzu. Každý pastier kúhal ibaže každý inakšie, podľa toho, ktorá noha a kde ho bolela. Nohy mal pastier tak veľmi špinavé, že sa ani nedalo rozoznať, či je obutý alebo nie. Na nohách mal rany, ktoré mu krvácali. Často pastieri vyhľadávali v lesoch bahna a trasoviská, kde je pôda mäkká a v zime ani nezamrzá. Keď si v tom bahne vymočili nohy pocíšovali úlavu. Často si rany natierali smrekovou živicou; bol to liek, ktorý im skutočne aj pomáhal. Pastieri poznali aj iné lieky, napr. tzv. „psie mlieko“ — je to taká rastlinka, z ktorej po odtrhnutí vytieká tekutina podobná mlieku. Túto tekutinu zbierali pastieri do hlinenej nádobky, ktorú si sami životvili. Keď už tejto tekutiny mali aspoň pol deci, natierali si ďou vlasy na hlave; bol to účinný liek proti hmyzu. Rastlina bola totiž jedovatá. Ako vidíme, aj keď pastieri nevedeli čítať ani písť sami si boli lekármi. Napríklad keď ich bolela hlava nemohli sa ťažovať gázdinej, pomáhali si tak, že zbierali liečivé listy, hojne si ich nakladali na hlavu a pritlačili klobúkom.

Pastieri boli hladní pokial nenarastli kváky, mrkva a bôb. Potom už bolo lepšie, chodili totiž kradnúť zo záhonov. Jedli všetko aj s kožkou, lebo nožiky, ktoré si kupovali na svätojánske hody už dávno boli stratiči. Keď niekto pastiera prichytil pri krádeži mrkvy alebo kvákov tak ho vypalicoval, že ho boleli už nielen nohy. Nemohol si ani fahnúť, ani sadnúť. Pastiera sa nemal kto zastať, lebo ak by matka alebo otec niečo povedali tak aj im by sa od gazdu ušlo, že majú syna zlodeja.

Keď sa stalo, že kravy urobili škodu na gazdovom poli tak pastiera nielenže vypalicovali ale mu nedali ani ten biedny oblek, za ktorý slúžil celý rok.

Všetko to, čo dnes opisujem poznám vlastnej skúsenosti. Aj ja som bol totiž pastierom, pásl som kravy 12 rokov. Za celý ten čas som bol iba u jedného gazdu, ktorý sa však choval ku mne ľudsky. Chcem podotknúť, že hoci sa našli gazdovia, ktorí aj pastiera považovali za človeka, najčastejšie však zaobchádzali s nimi horsi ako so zvieratmi.

Takto bolo na Orave za Rakúsko-uhorskej monarchie, keď vládol František Jozef Habsburgovec. Veru cisárovi nevedel, ako biedne žili deti na Orave, ale keď dorastli, cisárski úradníci ich vedeli najsf a odvliecť na vojenčinu. Takí chudobní synkovia z Oravy najčastejšie slúžili v infantérii (pechote) v 71. regemente. Medzi Oravanmi bolo také heslo, že treba ísť na vojnu bojať za cisára Františka Jozefa a ešte sa zaň aj modliť, aby dlho žil a mučil oravský ľud a celý slovenský národ.

* * *

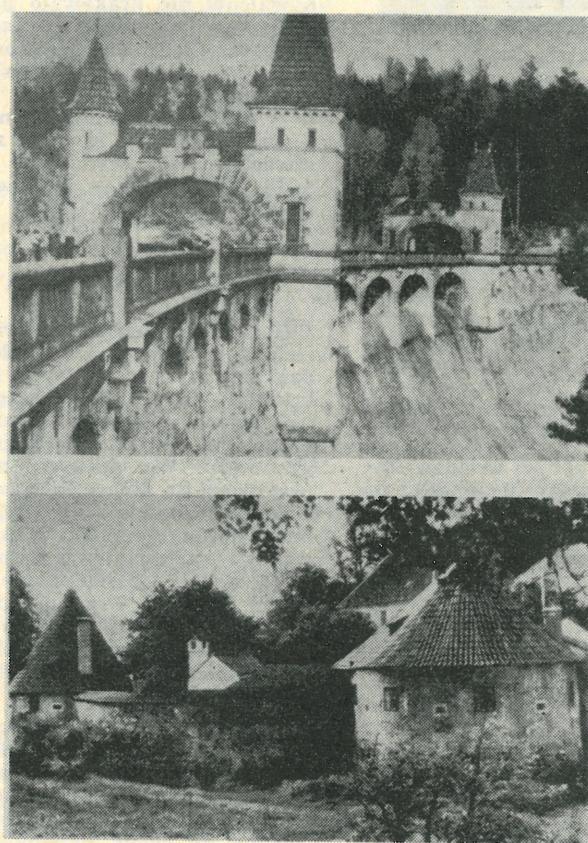
Vážená redakcia, napísal som vám tých pár oravských spomienok preto, lebo my starší, ktorí sa na dávne časy pamäťame, sa snad zanedlho pominieme. A hoci dnes máme medzi našimi krajanmi vzdelených ľudí, predsa nevidím nikoho, kto by sa o to zaujímal a chcel tieto spomienky spísať.

JÁN KOVALÍK

Iudia rok udalosti

JÚL - ČERVENEC

- 1.VII.1867 — vznikla Kanadská federácia — štátnej sviatok Kanady,
- 1.VII.1940 — v Litovsku, Lotyšsku a Estónsku vyhlásili sovietsku republiku,
- 1.VII.1952 — umrel Fráňa Srámek, český novelista, romanopisec, dramatik a básnik (nar. 19.I. 1877),
- 1.VII.1962 — vyhlásenie republiky Rwandskej,
- 3.VII.1802 — narodil sa Ignacy Domeyko, poľský geológ a geograf, ktorého menom bolo nazvané pohorie v Andach (um. 23.I.1889 v Chile),
- 3.VII.1847 — umrel Matěj Kopecký, priekopník českého babkárstva, národný buditeľ (nar. 24.II.1775),
- 3.VII.1942 — partizánska jednotka GL oslobodila v Záklíkovej ok. 200 sedliakov uvážených nacistami,
- 3.VII.1962 — bola vyhlásená nezávislosť Alžírska, gestapo zavraždilo Tadeusza Boya-Zeleńskiego, poľského spisovateľa, satirika, literárneho a divadelného kritika, prekladateľa francúzskej literatúry (nar. 21.XII. 1874),
- 4.VII.1942 — zahynul gen. Władysław Sikorski (nar. 20.V.1881),
- 5.VII.1930 — bol založený Magnitogorsk, stredisko hutnického priemyslu na Urali v ZSSR,
- 6.VII.1415 — rozhodnutím inkvizície bol upálený majster Ján Hus (nar. r. 1369),
- 6.VII.1950 — podpisanie dohody medzi PDR a NDR o hraničiach na Odre a Lužickej Nise,
- 6.VII.1962 — umrel William Faulkner, americký spisovateľ, nositeľ Nobelovej ceny (nar. 25.IX. 1897),
- 7.VII.1572 — zomrel Zygmunt August, posledný poľský kráľ z dynastie Jagellovcov,
- 7.VII.1882 — narodil sa Jan Kupala, vi. menom Ivan Dominikovič Lucevič, významný bieloruský básnik (um. 28.VI.1942),
- 7.VIII.1937 — 2.IX.1945 — japonsko-čínska vojna, V. všeobecný zjazd sovietskych schválil prvú ústavu RSFSR,
- 11.VII.1920 — plebiscít na Warmii a Mazursku,
- 11.VII.1943 — akcia GL na nemeckú kaviareň Cafe Club vo Varšave,
- 13.VII.1607 — narodil sa Václav Hollar, významný český maliar (um. 28.III.1677),
- 14.VII.1789 — začiatok Veľkej francúzskej revolúcie — štátnej sviatok Francúzska,
- 14.VIII.1889 — vznik II. internacionály,
- 15.VII.1410 — víťazstvo nad križiakmi pod Grunwaldom,
- 15.VII.1922 — bola založená Komunistická strana Japonska,
- 15.VII.1937 — bol otvorený kanál Moskva—Volga,
- 15.VII.1962 — umrel Jozef Cíger-Hronský, slovenský spisovateľ (nar. 23.II.1896),
- 15.VII.1943 — I. divízia Poľského vojska T. Kościuszku prisahala v Sieleckom tábore (ZSSR),
- 16.VII.1872 — narodil sa Roald Amundsen, svetoznámy nórsky badateľ (tragicky zahynul v júni 1928),
- 17.VII.1917 — vypukli v Petrohrade veľke demonštrácie robotníkov a vojakov pod heslom „Všetka moc sovietskom“,
- 17.VII. — 2.VIII.1945 — Postupimská konferencia,
- 18.VII.1872 — narodil sa Július Fučík, český hudobný skladateľ (um. 25.IX.1916),
- 19.VII.1971 — štátnej prevrat v Chartume, ktorý urobila skupina lavičiarovských dôstojníkov, o tri dni neskôr kontraprevrat oslobodil šéfa Sudana gen. Nimejirího, všetci vodcovia prevratu boli popravení. Popravili aj gen. tajomníka KS Sudana A. Mahádzuba, bitka AL v Parczevských lesoch,
- 20.VII.1944 — sovietske a poľské vojská prešli Bug. Nasledujúci deň bol oslobodený Čehom, umrel Guglielmo Marconi, taliansky vynálezca v odbore rádiotelegrafie, nositeľ Nobelovej ceny (nar. 25.IV.1874),
- 20.VII.1947 — 28.XII.1949 — oslobodenecská vojna v Indonézii ukončená proklamovaním Spojených štátov Indonézie v únii s Holandskom. Od 1950 Indonézská republika,
- 21.VII.1944 — v Cheme vznikol Poľský výbor národného oslobodenia proklamovaný Krajinskou národnou radou,
- 21.VII.1969 — o 21. hod. 17. min. pristali na Mesiaci príslušníci Ľudia: Neil A. Armstrong a Edwin E. Aldrin, posádka lode Apollo 11. Zostupili na povrch Mesiaca o 3 hod. 56min.,
- 22.VII.1944 — v Chelme bol vyhlásený historický Manfest PVNO,
- 22.VII.1822 — narodil sa Gregor Mendel, významný český prírodrovdec (um. 6.I.1884),
- 22.VII.1862 — narodil sa Josef Krapka-Náčodský, český robotnícky básnik (um. 13.IV.1909),
- 22.VII.1952 — schválenie ústavy PER,
- 23.VII.1942 — prvý transport väzňov do koncentračného tábora v Treblinku,
- 23.VII.1944 — oslobodenie Lublina,
- 23.VII.1952 — vypukla revolúcia v Egypte, štátnej sviatok ZAR,
- 24.VII.1787 — narodil sa Samuel Rožnay, slovenský básnik a prekladateľ gréckych a rímskych klasíkov (um. 14.XI.1815),
- 26.VII.1943 — zahynuli: P. Finder — tajomník UV PRS a M. Fornalska — členka UV,
- 26.VII.1947 — vyhlásenie nezávislosti Libérie,
- 27.VII.1952 — bol otvorený Volzsko-Donský prieplav dĺžky 101 km,
- 27.-29.VII.1971 — v Bukureşti sa konalo XXV. jubilejné zasadnutie RVHP, ktorého sa zúčastnili šéfovia vlád 8 členských štátov,
- 28.VII.1697 — umrel Tobiáš Maník (Masnicius), slov. buditeľ, publicista a spisovateľ (nar. 28.X. 1640),
- 28.VII.1812 — narodil sa Józef Ignacy Kraszewski, významný poľský románopisec, básnik, historik, teoretik a literárny kritik, i politicky činniteľ (um. 19.III.1887),
- 28.VII.1857 — na Vltavu bol spustený prvý párnik,
- 28.VII.1914 — 11.XI.1918 — prvá svetová vojna, ktorá začala keď Rakúsko-Uhorsko vypovedalo vojnu Srbsku,
- 30.VII.1419 — začiatok husitskej revolúcie v Prahe,
- 30.VII. — 30.IX.1831 — protifeudálne povstanie roľníkov na východnom Slovensku,
- 29.VII.1942 — umrel Wojciech Kossak, syn Juliusza, poľský maliar historických a bojových scén (nar. 1.I.1857),
- 30.VII.1893 — vznik revolučno-robotníckej strany SDKP od 1900 — SDKPiL,
- 30.VII.1920 — v Bielostoku vznikol Dočasný revolučný výbor Poľska,
- 31.VII.1833 — vo lvovskej nemocnici Ignacy Łukasiewicz zapálil prvú na svete petrolejovú lampu,
- 31.VII.1942 — v koncentračnom tábore Ravensbrücku zahynula pokročková česká novinárka Jožka Jabůrková (nar. 16.IV.1896),
- VII.1944 — vznikla I. brigáda AL Kielecka a I. brigáda AL Krakovská,
- VII.1946 — 1.X.1949 — tretia občianska vojna v Číne pomenovaná Ľudovo-oslobodenecká ukončená vyhlásením ČER.

PŘEHRADE V TĚŠNOVĚ

Nejstarší údolní přehrada na Labi je přehrada v Těšnově u Bílé Třemešné. Její dno je devět metrů pod hladinou Labe, zed' v základech má tloušťku 37 metrů; přehrada je vysoká třiatřicet metrů. Dílo českých inženýrů v hodnotě čtyř a půl milionu rakouských korun bylo dokončeno roku 1915. Zatěžkávací zkoušku prošla přehrada při záplavách 3. ledna 1917. Dodnes je dílo v dobrém stavu.

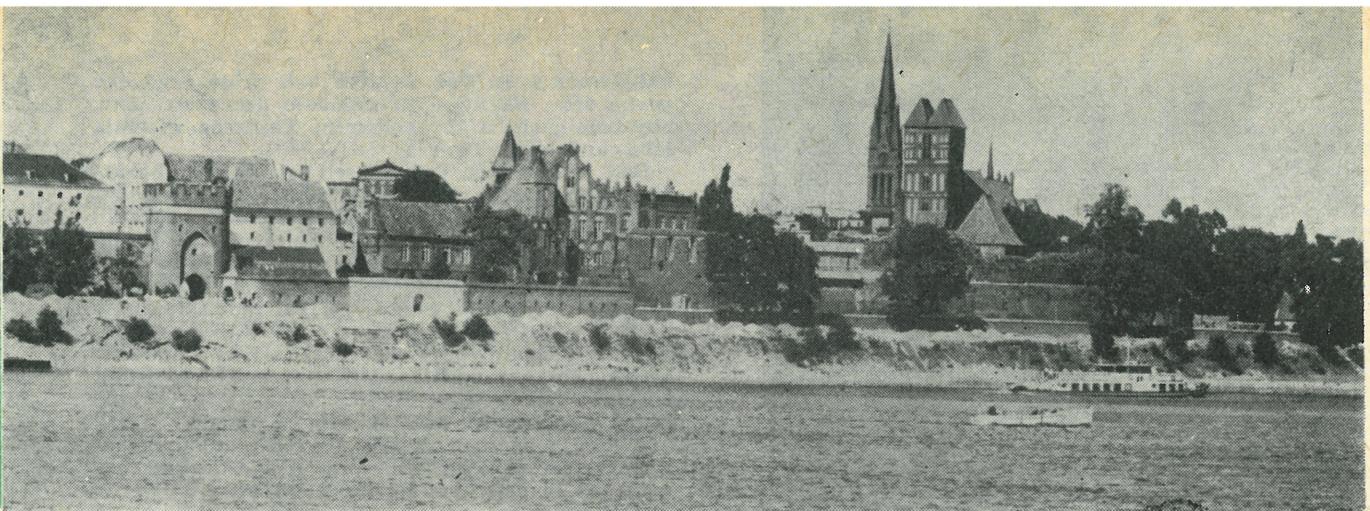
MIROSLAV PROCHÁZKA

TŘEBOŇSKÉ BAŠTY

Mezi unikátní historické stavby města Třeboně patří i obranné bašty, které vybudoval v šestnáctém století rožmberský fišmistr Josef Štěpánek Netolický. Bašty se zabudovanými střílnami jsou dnes propojeny podzemními chodbami. Podle pověsti sídlil v jedné z bašt třeboňský kat.

MAX SEIFERT

LIST Z TORUNE

Panoráma Toruňe od Visly.

Toruň okuzuje predovšetkým krásou panoramy, rozľahlej, neopakovateľnej. Akoby pútnik unavený dlhou cestou, ktorý si ľahol pri rieke, v húštine stromov, aby si oddychol a sníval. Pozerajúc z pravého brehu Visly človek má dojem, že to čiasi štredra ruka rozostavila domy a iné stavby — sem-tam sú zomknuté, stlačené, skoro bez ulíc. Iba keď ta zblízka víta starý kameň, malebne popráskané múry, slnečná škvra nedbalo hodena na moravý tieň — vtedy vieš, že chodíš uličkami stáročného mesta.

Ticho kamenných roklín narušujú hlučné miešačky betónu, karaván nákladných áut naložených stavebnými materiálmi, volania murárov pracujúcich na lešeniacach a skupiny výletníkov, ktoré pre zmenu robia vravu melodickú, pripomínajúcu recitativ zo starých opier. Najrušnejšie je pred neskorotickým mestanskym domom na Kopernikovej ulici č. 17, ktorý starostlivo reštaurovali ruky konzervátorov. Tento dom, aké miesto kde sa narodil Mikuláš Koperník, opäť žiarí v plnej svojej stredovekej kráse. Veľký Torunčan, ktorý „pohol zem a zastavil súčasť“ narodil sa v nám 19. februára roku 1473.

Na budúci rok pripadá 500. výročie narodenia Mikuláša Koperníka, ktoré bude oslavovať celé Ľudstvo. Preto aj Toruň žije prípravami k tomuto neobvyklému sviatku.

Staré mesto, v ktorého štvrtiach uplyvali detské roky neskoršieho astrologa — je dnes jedným veľkým stavebniskom. Stovky rodín sa stahujú do náhradných bytov, aby sa pamiatkové domy mohli generálne opravovať. Starý Toruň opäť nadobúda mladosť. Je to gigantická práca, úmerná zásluhám titánov revolučnej vedeckej myšlienky!

Všade, na každom kroku, vrie práca: pod zemou, na zemi a vysoko na lešeniacach. Torunčania, vzdávajú hold svojmu veľkému synovi spoločenskou aktitou, rozvíjaním akcie „Do-ro“ v každej oblasti, nezíštnou obetavosťou a prácou, aby skrášlili svoje mesto — miesto ústredných osláv. Toruň opäť ziskava krásu neopakovateľných gotických a renesančných foriem. Rytmus mnohofarebnych fasád, štíhlosť portálov, bohatá profilované obruby oblokov — toto všetko pripomína dávne storčia, veľkosť dní, ktoré sprevádzali Mikuláša Koperníka.

Dnešný Toruň, to sú jasné bytové sídliská — Kasszowník, Sídlisko mladých, Wrzosová, Podgórz a týčiace sa k nebu Univerzitné sídlisko; to je moderný priemysel celoštátneho významu: Továreň na výrobu aparátu pre nízke napätie, Závody na výrobu umelých vlákien ELANA, Pradiareň česnej priadze MERINOTEX, Elektronické závody TORAL,

Továreň na výrobu vodomerov METRON, Závody na výrobu lodných zariadení TOWIMOR a iné; konečne je to najkrajší kopernikovský pamätník Univerzita Mikuláša Koperníka založená Ľudovou vládou r. 1945, kde na šiestich fakultách študuje — riadne a diaľkovo — okolo 10 000 poslucháčov. Univerzita, ktorá pôsobí na územie celej severného Poľska, prežívá v súčasnosti svoje najkrajšie roky. Prebieha tam totiž výstavba univerzitného mesteca, ktoré bude zahrňovať najdôležitejšie didakticko-vedecké, sociálne a administratívne budovy. Časť z nich je už odovzdaná do užívania. Toto nové sídlisko bude trvalým pamätníkom osláv 500. výročia narodenia Mikuláša Koperníka, veľkého patróna Aliae Matris Thoruniensis.

V symbioze s novým Toruňom žijú jeho pamätky, vďaka ktorým Toruň si získal prímenie „najgotickejšieho mesta v Poľsku“. Medzi týmto pamätkami, po posledných renovačných prácach, sa v celej kráse zaskvela nádherná radnica a rodny dom Mikuláša Koperníka, určený na kopernikovské biografické expozície.

Vráťme sa — stojac pred týmto domom na Kopernikovej ulici č. 17 — na chvíľu myšlienkami do minulosti.

19. februára 1473 bol iste slnečný deň, hoci zima iba zriedkavo je tu mierna. Mesto sa už šíriло v hasnúcom svetle dňa, ale zanedlho malí zažiaril hviezdy. Veľa hviezd! Zaiste takto by malo byť v túto hodinu privítania veľkého astronóma. O pol piatej popoludní prišiel na svet Mikuláš Koperník, Torunčan v plnom zmysle tohto slová, syn toruňského obchodníka a člena mestskej rady Mikuláša Koperníka a torunskej patricijky Barbory rodenej Watzenrodeovej.

Krstili ho v najväčšom toruňskom kostole sv. Jána nad ranogotickou krstiteľnicou z druhej polovice 13. stor., ktorá podnes je ozdobou kaplnky južnej lode tohto kostola. Chodil do staromestkej školy pri kostole sv. Jána, ktorého miesto, po prestavbe neskoršieho jezuitského kolégia na rohu ulíc Laziennej a sv. Jána zaoberá dnes zaškolovacie stredisko PČK. Behal po toruňských uličkach k Visle, aby sa pozrieť, ako pltniči nosia na chrbotoch obilie z lodí do sýpok, potuľoval sa po ruinach križackeho zámku, iste behal na radnici, aby uvidel otca v súdnej sieni.

Tak to je, stačí sa iba večiť a na každom kroku sa človek ocita pred veľkosťou, ktorá pretrvala stočia a storčia bude trvať.

Ale, ale...

Necháme teda Koperníka a začнем o toruňskom perníku, a už bol by som zabudol. Pamäťajú na ich slávu, kúpil som tejto lahôdky za celých trid-

sat poľských ľudových zlatých. Dostal som krytý koč s dvoma zapriahnutými koňmi a prsnatú priadku pri prasliči. Koč som sa rozhadol do Varsavy, a priadku som načal hned, v parku na lavičke. Ľudia prechádzajú okolo a ja zápasím s touto priadkou. Tvrďa bestia! Nedá sa rozhrýnuť. Konečne, len s veľkou námahou sa mi podarilo odlúpnúť kus lýtku. Pohŕzol som, prežul, ochutnal, a potvrdzujem že toruňské perníky sú skutočne výborné. Veľká škoda, že ich nemožno kúpiť aj inde, mimò Toruňa.

STANISLAW MAJEWSKI

Dom pri Kopernikovej ul. č. 17, v ktorom sa narodil slávny astronom

Snímka: J. Dunin

CZERWONA OBERŽA

SPEŁNIAJĄC PROŚBĘ NASZYCH CZYTELNIKÓW Z PODHALA ZAMIESZCZAMY I ODCINEK REPORTAŻU RED. CEZAREGO TROJANOWSKIEGO PT. „CZERWONA OBERŽA“. DRUGI ODCINEK PT. „SKOK NA FARMAZONĄ“ UKAŻE SIĘ W KOLEJNYM NUMERZE „ŻIVOTA“. SĄDZIMY, ŻE TREŚCIĘ TYCH REPORTAŻY ZASPOKOIMY CIEKAWOŚĆ CZYTELNIKÓW, NA KTÓRYCH TERENIE, LUB W OKOLICY DZIAŁY SIĘ PRZESTEPSTWA, KTÓRYCH „BOHATEROWIE“ ZASIEDLI NA ŁAWIE OSKARŻONYCH.

Na 80 kilometrze trasy z Krakowa do Zakopanego, w Szaflarach krzyżowały się losy i drogi obywateli kilku krajów europejskich. Działo się to za sprawą Jana Kucharskiego, który od 1963 r. we własnej willi prowadził „Bar na klinie“. O każdej porze można tam było kupić wódkę. Chociaż miejscowi nie lubili oberzysty, bo był ordynarny, agresywny, a przy tym oszukiwał na rachunkach, Kucharski miał wielu przysiężnych gości przyjeżdżających tu zarówno z różnych stron Polski jak i z zagranicy. Czyżby klientów wabiły jakieś specjalne wyszukane potrawy stanowiące tajemnicę kuchni Kucharskiego?

Prowadzone w tej sprawie od przeszło roku przez Prokuraturę Wojewódzką w Krakowie śledztwo ujawniło, że klientów „Baru na klinie“ mniej interesowały zakąski, a bardziej interesy jakie prowadzili z oberzystą.

Wszystko dla gości

Kucharski urodzony w 1921 r. w Szaflarach, nazywany był bankierem

Podhalu, królem dewizowców. Choć nie umiał pisać ani czytać, na ciemnych machinacjach dorobil się olbrzymiej fortuny. Prowadzony przez niego bar był nie tylko centralą dewizowo-przemysłowiczą. Właściciel šlepo wierząc w moc pieniądza nie przepuścił żadnej okazji do zarobku.

„Bar na klinie“ był w zasadzie kawiarnią, ale Kucharski nie baczac na przepisy sprzedawał tu nielegalnie wódke i potrawy miejsne pochodzące również z nielegalnych źródeł. Podeczas przeszukania zaplecza baru milicja ujawniła umieszczone w gnojówce, kolo obory, kilkadziesiąt butelek wódki, które miały wkrótce zawędrować na stoliki konsumentów.

Niewielki pokój na poddaszu oberzysta wynajmował gościom spragnionym miłośnego gniazdku, za drobną opłatą 100 zł od głowy. Początkowo do takich specjalnych usług dla klientów Kucharski chciał namówić swoje kelnerki. Kiedy jednak spotkał się ze zdecydowaną odmową, w barze coraz częściej pojawiały się wykonawczynie najstarszego

zawodu świata, przyjezdające tu z Krakowa, Zakopanego i okolic. Wśród bywalców nie brakowało par przyjezdzących z odległych często województw. Kiedy po aresztowaniu Kucharskiego, zamiast oberzysty w barze urzędujeli już milicjanci, przyjechala tu z przyjacielem pewna nauczycielka z woj. opolskiego, szczerze zawiedziona niemożliwością wynajęcia pokoju na poddaszu, który — jak twierdziła — bardzo juž polubiła.

Zielona granica

Dwa nielegalne szlaki wiodły przez zieloną granicę do Czechosłowacji. Ludzie z Chyżnego, Witowa, Lipnic, Borkowiny, Bialego i Czarnego Dunajca pod osłoną noocy przekradali się przez granicę z plecakami wypakowanymi towarem. W gwarze miejscowości przygnała do nich nazwa trajberzy. Na stronę czechosłowacką wędrowała dolary, korony, forinty, dinary, dzieła sztuki i wartościowe przedmioty. Z powrotem złoto i poszukiwane na polskim rynku artykuły. Drugim kanałem przemyczano złoto przekazywane z Austrii do nadgranicznych skrzynek kontaktowych, mieszczących się w stacjach turystycznych i hotelach.

Złoto dostarczano najczęściej w sztabach, albo w postaci owali robionych na wzór monet z czasów Farneho Józefa — dukatów, bądź czworaków. Kształt monet był niejakco specjalnie przystosowany do celów przemytniczych, tak by ułożone w rulonik i zapakowane w wąską torbę z folii, były łatwe do

ukrycia nawet w najbardziej intymnych częściach ciała ludzkiego. Było to złoto najwyższej próby — 999,9 (24 karaty) i na czarnym rynku w Polsce jego cena kształtała się za dukat 650 — 690 zł, a za czworak od 2900 do 3100 zł.

Z Polski zielonymi szlakami spływały dewizy. W ostatnich latach doszedł jeszcze inny przedmiot „wymiany“. Przez graniczne laki przepędzano na czechosłowacką stronę konie, owce i krowy. Sprowadzano je na Podhale z województw: bialostockiego, gdańskiego, a nawet koszalińskiego. W Czechosłowacji płacono za nie koronami bądź złotem. Przemytnicy sprzedawali później dewizy na targowiskach w Nowym Targu i Zakopanem, złoto najczęściej oberzyście z Szaflar, albo Krystynie Mańak, nauczycielce z Radomia.

Narodziny mitu

Przed sąsiadami, których zawsze traktował „z góry“, Kucharski nie ukrywał swojej podwójnej roli — właściciela baru i handlarza złotem. Ba, w kochach poinformowanych uchodził za człowieka mogącego zawsze kupić każdą ilość złota lub dolarów. Ale sąsiedzi przez wiele lat milczeli, bojąc się Kucharskiego i jego powiązań.

Powszechną tajemnicą było, że kiedy w 1966 r. Wojewódzki Inspektorat PIH w Krakowie stwierdził nieprawidłowość w prowadzeniu rachunków w barze, oraz wypadki oszukiwania konsumentów i złożył do GS wniosek o zamknięcie kawiarni, Kucharskiemu udzielono

POD KAUKAZOM

Azda v máloktorej sovietskej republike sa možno stretnúť s takou bohatou paletou farieb a odtieňov — ako práve v podkaukazskom Arménsku. Domáci, ale aj tí, čo túto krajinu spoza hraníc častejšie navštievujú, tvrdia, že farebné odtiene tu hýria predovšetkým uprostred leta a potom počas celej skorej, v Arménsku vždy veľmi horúcej jesene. Napokon, chodte si, väzne, pozrieť hocktorý obraz slávneho arménskeho umelca ZSSR Martirosa Sarjana, a čo na ňom uvidíte? Sýte, plné, priam žavé farby, všetky odtiene červenej, oranžovej a žltej, zmiešanej so sýtom zelenou a s tou podivuhodnou jasnosťou, ku ktorej sa ešte vrátim...

Farebný je predovšetkým Jerevan, hlavné mesto Arménskej sovietskej republiky. Je sýtoružový, a to jednoducho preto, lebo všetky jeho budovy, tie staršie, i tie celkom nové v moderných sídliskách, vznikli z ružového tufu, najmä veľmi kvalitnej a lacnej domácej suroviny. Primyslite si k tejto ružovosti zelen parkov, jasnéj belasť oblohy a večne bielu ľadovú čiapočku Araratu, ktorá od vekov patrí k panoráme mesta — a máte farebnosť Jerevanu.

Pekne farebné je aj jazero Sevan, obrovská pýcha každého Arména. Sýtobelasé, s nádyhom do tyrkysovej zelene sú vlny tohto jedného z najväčších vysokohorských jazier. Sivé je jeho pobrežie, ružovostriebriaté pstruhov kráľovské, ktoré nielen svojím výzorom, ale aj chuťou patria medzi vládkyne tohto druhu rýb; a potom fialové, znova typicky a arménsky fialovosivé (tú neopakovateľnú, čudesnú farbu sotva vidieť inde na svete) sú pohoria, porozkladané dookola. Chodte s maliarskou paletou do Arménska na jeseň a uvidite spojenie farieb, ktoré očari a súčasne prekvapí: na tých fialkastých kopcoch sa žltá a červenajú, na fialkastom podklade hrajú všetky odtiene bohatej, slnečnej jesene. A vy si položte otázku: je toto ozajstná príroda, nie sú to moderné divadelné kulisy, na ktoré neznámy výtvarník porozlieval prebytočné farby?

Lenže byť v Arménsku a nevidieť Gegard — fantastickú pamätihosť architektúry pätinásťstoročia — to jednoducho nemožno. Do skaly vytessaný chrám a kláštor, ktoré by mohli právom patrili medzi divy tohto sveta, sú ako vzácné perly uložené v hlbokom zelenom údolí uprostred lesov a divých skalísk. Kozie stáda sa pasú medzi chudobných kroví na kameňoch, steny

kláštora i chrámu svietielkujú do medenej a sivej farby, a potom sú tu zasťatie vrstvy fialovej, ktorá zrastie s predstavou Arménska v pamäti každému, kto sem čo len raz vkočil. A ak máte šťastie a uvidíte po veľkolepých, starobylých schodoch chrámu schádzat štítu Arménu v tmavom splývavom kroji svojich pramaterí, s vejúcim bielem závojom na hlave a ozdobou z červených ruží — zdá sa vám, že je to sen a nie skutočnosť. Sen, ktorý zablúdil do našich dní z daktorého dávneho storočia, z tých rokov za nami, keď vznikla aj oná tiahla chrámová hudba, čo zaznieva z reproduktorov.

Tie isté pocity starobylosti a úžasnej kultúrnej vyspelosti tohto malého ná-

roda má však každý, kto navštívi Goris, mesto starej slávy Arménska a dnešných veľkých archeologických výkopalov. Deň čo deň tu na široch pláňach pod večnými ľadovcami objavujú vedeči pamätihosť z II. storočia pred našim letopočtom. Aj táto sivá starobylosť patrí k farbám krajiny pod Kaukazom, pod tým stále bielym a bieleckým Araratom, ktorý má táto republika vo svojom štátnom znaku.

Možno práve pre svoju farebnosť má Arménsko toľko výtvarníkov, maliarov i sochárov. Sarjana, najznámejšieho z nich, sme už spomenuli, maliar Minas je rovnako známy, ibaže mladší a teda ešte len vyzrievajúci. Jeho plátna hýria typicky sýtymi, plnými, slovom domá-

Goris — mesto slávnej histórie arménskeho ľudu a miesto dnešných archeologických objavov

Ako z dávnej rozprávky: po schodoch starobylého Garni Gegardu schádza Arménska v kroji svojich starých mám...

cimi arménskymi farbami, je na nich bohatosť červenej, žltej i zelenej, ako povedal sám majster: „...bohatosť farieb, ktoré nám dáva príroda; uprostred nich žijeme, vpíjame ich do seba od detstva počas tých dĺhych liet a jesení, a bolo by azda nevysvetliteľné, keby sme ich práve my, domáci výtvarníci, nezachytávali na plátnach. Lebo — videli ste už oslavu na našom vidiek, videli ste farebnosť takého letného, horúceho, sviatočného dňa u nás?”

Videli, majstre. Máte pravdu, tam je arménska hýrosť vo farbách i pohostinstve vskutku najjednoznačnejšia. Zelené, žltosť či oranžovosť rozličných druhov melónov, napríklad tých vanilkových, pruhovaných, voňavých; červeň pečených rajčín na rozpálenej pahrebe a černavom ražni, tmavobelasé, osierené strapce hrozná na bielom obruse, obrovské ružové broskyne a nad tým všetkým dúhová paleta farieb vin a koňakov. Máte pravdu, majstre, tá arménska farebnosť, všetky tie farby Kaukazu a malej republiky pod ním, sa stretajú vo chvíli, keď chce Armén prejať účtu priateľom a potvrdiť im, ako ich má rád.

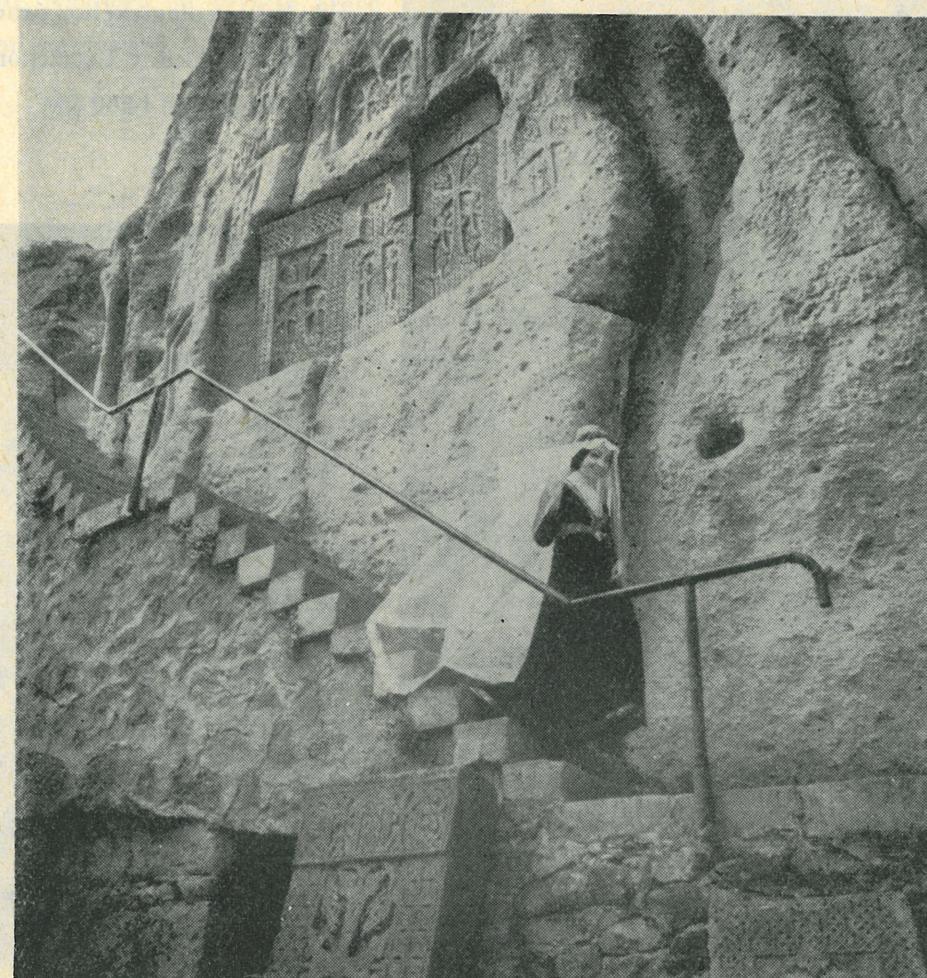
RAFIK DABAJAN
Foto: J. ABRAMOČKIN

tylko nagany i ostrzeżenia. Z kolei, kiedy decyzja władz wojewódzkich Kucharskiemu cofnięto koncesję na prowadzenie baru z końcem 1970 r., dalsze jej przedłużenie sprytny oberżysta uzyskał w Warszawie.

Mityczna, umacniana takimi i innymi epizodami potęga Kucharskiego zamknęła usta i oczy jego sąsiadom, równocześnie przyciągając do oberżysty ludzi wielokroć już karanych, żyjących z przemytu i nielegalnego handlu. Kucharski miał dużo pieniędzy. W nich upatrywano wystarczającą gwarancję bezkarności.

Z Kucharskim, co nie było tajemnicą dla wielu mieszkańców Zakopanego, związała swe losy była mistrzyni Polski i olimpijka w biegach narciarskich, Stefania Biegun. Od wielu lat trajberzy dźwigali dla niej przez granicę sztabki złota, dukaty, bransolety i inne poszukiwane na rynku towary. Przygotowane paczki z dolarami w jedną stronę, a z te złotem, z powrotem woził dla niej również kierowca autobusu Zakopane — Tatrzanska Łomnica. Biegunówka przebywając zagranicą często sama odbierala przemycone tą drogą dolary, by kupić za nie w Austrii, Szwajcarii i we Włoszech złoto, ortalion, elastyk. Przed przekroczeniem granicy, na terenie Czechosłowacji przekazywała towar trajberom.

Kucharski nie mógł działać sam. Wielki boss musiał mieć swoich „goły”. Na ich czele stał Władysław Waliczek, pseudonim „Bafia”. Znało go całe Podhale jako człowieka niebezpiecznego i zlego. Skazany na 10 lat więzie-

nia za rozbój, został za dobre sprawowanie wypuszczonej na wolność. W skład gangu wchodzili również: Karol Krupa, Jan Pacura, Jan Majerczyk, Władysław Jarząbek i 19-letni syn Kucharskiego, Zbigniew.

Wielka wsypa

Kiedy w kwietniu ub. roku Kucharski robił przygotowania do świąt Wielkanocy, nie przewidywał, że będą to jego ostatnie święta na wolności. Wypadki zbiegły się w czasie i potoczyły w tempie nie przewidzianym przez oberżystę...

Ludzie Kucharskiego „wyniuchali” w Lipnicy Wielkiej Ignacego Michałaka, który otrzymał skądś dukaty. Zaproponowali transakcję kupna. Umówili się na 5 kwietnia w Bukowinie. Był poniedziałek. Rozpoczynał się Wielki Tydzień. Do Bukowiny przyjechali Waliczek, Jarząbek i Krupa. Mają ze sobą broń, pistolet „Liberty”. Z Michałakiem spotkali się w gospodzie. Sały cienkie piwo, zakąsając smażoną rybą. Pertraktacje przeciagają się. Kupcy nie mieli pieniędzy, Michałak nie chciał wydać „towaru”. Poszli do domu, gdzie miały być pieniądze. Usiedli na trawie.

W pewnym momencie ktoś zarzucił Michałakowi na głowę jego własną kurtkę. Poczuł mocne uderzenie w głowę. Jeden z napastników przygnioł go

do ziemi, drugi przeszukał kieszenie. Woreczek z dukatami zmienił właściciela. Gdy Michałak podniósł się z ziemi zobaczył wycelowany w swoim kierunku pistolet. Zrozumiał, že dukatów już nie odzyska...

Taksówkarz, Józef Wojeński był pośrednikiem między Władysławą W. kupującą złoto od jugosłowiańskich „turystów”, a Kucharskim. Za swoje pośrednictwo otrzymał prowizję. 7 kwietnia przywiózł Kucharskiemu do sprzedaży 40 dukatów. Wbrew krażącej famie o możliwościach finansowych, tego dnia Kucharski podobno nie miał pieniędzy. Wskazał Wojeńskiemu kupca w Zakopanem. W czerwonym „Tau-nusie” Waliczka obok właściciela zajęli miejsca: Wojeński, Majerczyk i Pacura z Cyhrlą.

Przez całą drogę do Zakopanego jechali w milczeniu. Zapadał zmierzch. Na ul. Kościeliskiej, tam gdzie kończą się zabudowania miejskie Majerczyk uderzył z tyłu w głowę Wojeńskiego. Samochód zatrzymał się na poboczu.

— Nie bijcie mnie! — krzyknął.

— Pokaż towar! — padło w ciemności.

Wojeński wyciągnął opakowane w papier zawiniątko, które szybko zniknęło w ręku Waliczka.

— A pieniadze?

— Masz 500 i spływaj, bo dostaniesz w czako!

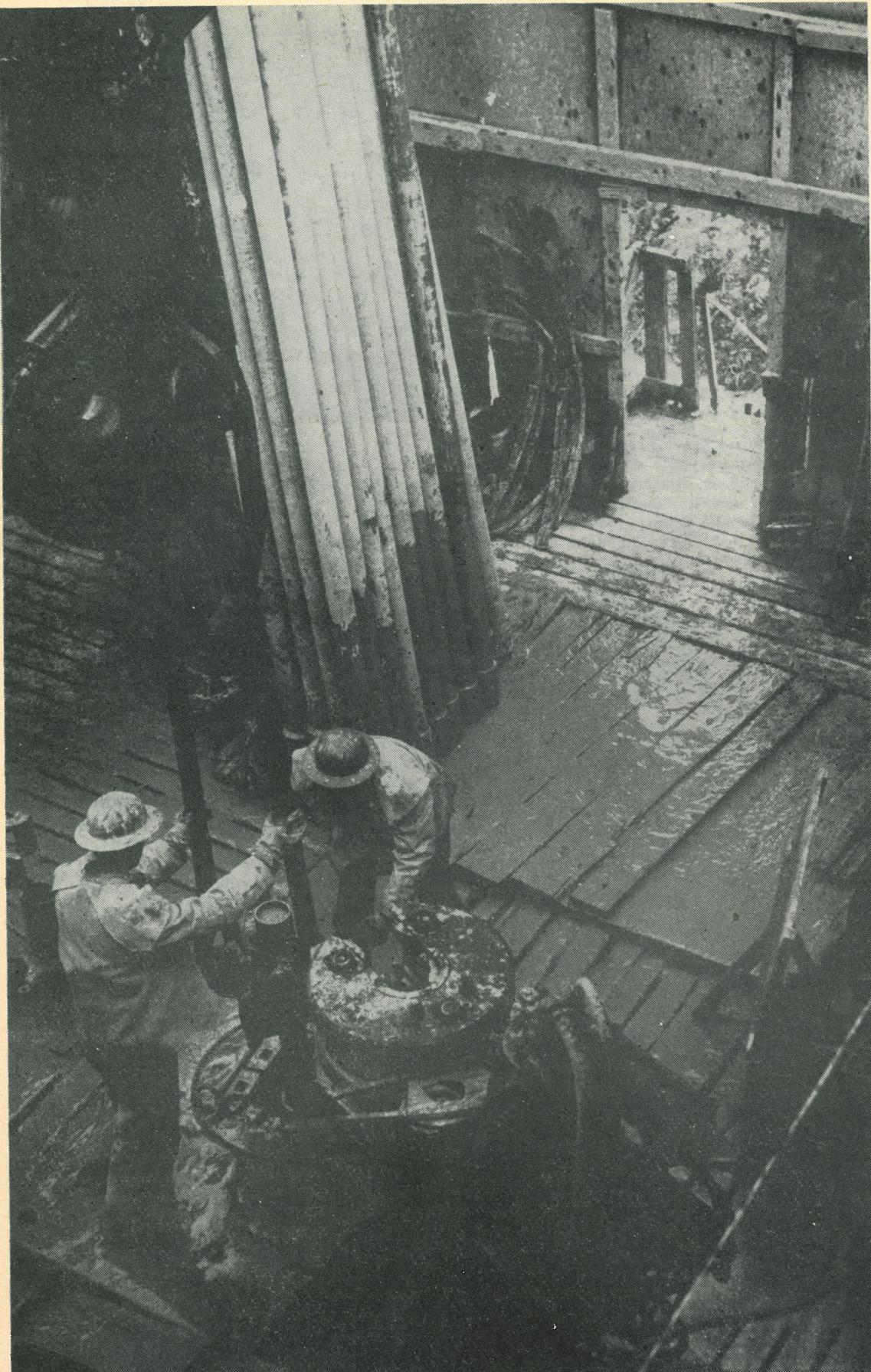
Wojeński pozostał na drodze. „Tau-nus” pomknął w stronę Zakopanego. Bandyci w czasie jazdy przeliczyli lupy. Doliczyli się tylko 22 monet. Zawrócili. Podjechali do idącego poboczem Wojeńskiego i zabrali mu pozostałe 18 monet. Całość dostarczyli Kucharskiemu, który podzielił lupy, sobie pozostawiając najwięcej.

Klan przemytników i handlarzy złotem rzadzi się własnymi, nie pisannymi prawami. Wilczymi. Podstawowym kanonem jest wzajemna uczciwość i lojalność. Warunki „konspiracyjne” zmuszają do wzajemnego zaufania. Jeśli się okaże, że partner był nieuczciwy, ceka go dintojra.

Wojeński po napadzie wrócił do domu. Obawiając się odpowiedzialności karnej za pośrednictwo w handlu złotem, nie meldował milicji o tym co zaszło. Ale właścicielka dukatów nie chciała uwierzyć w wersję napadu. Mając zobowiązania finansowe wobec Jugosłowian, a jednocześnie podejrzewając Wojeńskiego o przywłaszczenie złota, złamała obowiązującą przestępco diewizowych regułę i złożyła przeciwko Wojeńskiemu oficjalne doniesienie do milicji. Podobne, przeciwko Waliczkowi i wspólnikom, złożył dzień wcześniej Michałak.

W ten sposób zaczęło się śledztwo prowadzone przez Prokuraturę Wojewódzką w Krakowie. Otrzymało ono kryptonim „Czerwona Oberża”...

HL'ADANIE

Najdeme v Poľsku „veľkú ropu“ alebo nenajdeme? Geológovia dúfajú, že áno, ale na výsledky hľadania, ktoré zahrnulo skoro celú krajinu, treba ešte počkať. Naposledy prišli na stopu nafty na pobreží Baltu. Objavené ložisko sa tiahne pod Baltom a potvrdzuje hypotézy o existencii ložísk ropy a plynu v tejto oblasti. V značnej hlbke našli naftu na ostrove Wolin. Ale očakávanú „veľkú ropu“ ešte nenašli. V Bieszczadach začali minulý rok hlbinné geologicko-prieskumné vŕtanie. Vŕtny závod Ústredného geologického úradu z Varšavy, ktorý robí prieskum v Ustrzkom okrese plánuje vŕtanie do hlbky 4 500 m.

Stále hlbšie sa dáva we. Vŕtacie práce, pre vietskeho náradia s umožnili dosiahnuť výkonym rekordom vŕtanie do nevôlej odhalili logickej stavby Kat, iba do nevôlej hlbky 100 rokov.

Geológovia sa dnes ropy by sa mali nájsť hlbke. Dokážuť to, a ho zväzu, kde sa nájdzie v Karpatách treba hráť.

UKRAJINCI V POLSKU

Ukrajinská kulturně-sociální společnost v Polsku má šest krajských výborů (Olsztyn, Gdańsk, Koszalin, Szczecin, Wrocław a Rzeszów), třináct okresních výborů a 191 místních skupin s téměř pěti tisíci členy.

Ačkoliv nelze říci, že by se v posledních letech zvýšil počet členů Společnosti, nutno zdůraznit viditelné zlepšení jakosti její práce. Vznikly nové, mnohem pružněji pracující místní skupiny v městech s počtem obyvatelstvem ukrajinské národnosti. Lze také pozorovat postupný proces přenášení působnosti Společnosti do měst. Uskutečňují se demografické změny, vzrůstá počet ukrajinského obyvatelstva v městech a to zvláště mladých lidí se středním nebo vysokoškolským vzděláním. V pětadvaceti místních skupinách, působících v okresních městech, je seskupeno pětačtyřicet procent z celkového počtu členů UKSS. Městské skupiny Společnosti jsou tedy hlavní iniciativní složkou. Zde vznikají nové pracovní metody a formy, především zde využívá vedoucí aktiv Společnosti. O těchto změnách výmluvně hovoří složení delegátů na V. sjezd, ilustrující aktiv Společnosti.

31% delegátů mělo vysokoškolské vzdělání, 45,4% střední a pouze 23,6% základní

vzdělání. 15% delegátů bylo ve věku do třiceti let, 65% ve věku od třiceti do patadesáti let a pouze 20% přes patadesáti let.

UKSS má ještě značné možnosti pokud jde o organizační rozvoj, obzvláště v Lublinském a Zelenohorském vojvodství. Je to úkol nově zvoleného ústředního výboru Společnosti a všech členů.

Největší úspěchy dosáhla UKSS v letech 1968 — 1972 v oblasti ochotnického uměleckého hnutí, zvláště na úseku zpěvu a hudby.

V roce 1971 působilo v rámci Společnosti 61 uměleckých souborů, z toho 48 pěveckých a 13 divadelních, majících zhruba 1500 členů. Nejvíc souborů připadá na vojvodství Olszynské, Rzeszowské a Szczecinské. V tomto období uspořádaly soubory 185 koncertů, jichž se zúčastnilo přes patadesáti tisíc posluchačů; divadelní kroužky uvedly 55 představení jež shledalo přes čtrnáct tisíc diváků.

Od roku 1976 podléhá práce pěveckých a hudebních souborů, doposud rozptýlená, centralizaci a koordinaci. Zasloužily se o to festivaly ukrajinské písničky, které Společnost organizovala v letech 1967, 1968, 1969 a 1971. Důležitou úlohu odehrály také kvalifikační koncerty a vojvodské přehlídky.

Umělecké soubory mohly na těchto přehlídkách a festivalech konfrontovat vzájemně svou uměleckou úroveň a rozvíjet ušlechtilé soutěžení. Festivaly pomohly nejenom zvýšit uměleckou úroveň souborů, ale také jejich počet. Nutno se zde také zmínit o čtyřicetičlenném mužském pěveckém sboru, který poprvé velmi úspěšně vystoupil na IV. Festivalu ukrajinské písničky a hudby ve Varšavě v minulém roce.

Lze říci, že ochotnické hnutí Společnosti neustále zvyšuje uměleckou úroveň a že mnohdy předčí soubory profesionální.

Již dnes existuje možnost utvořit z nejlepších umělců — ochotníků profesionální umělecký soubor UKSS, který by měl široké pole působnosti nejenom v ukrajinském prostředí.

Další formou činnosti Společnosti, ačkoliv ještě poměrně omezenou a vyžadující rozšíření, je vydavatelská práce ÚV UKSS. Největší a nejpopulárnější knihou je Ukrajinský kalendář, který je od roku 1958 pravidelně vydáván. V běžném roce dosáhl jeho náklad 9500 exemplářů a byl okamžitě vyčerpán. Kalendář si získal uznaní nejenom doma ale také v zahraničí. Ve skutečnosti se stal jakýmsi almanachem či naučným slovníkem.

Při uskutečňování úkolů, vyplývajících ze stanov Společnosti, velmi pomáhá tiskový orgán „Naše slovo“. Informuje o práci a úspěších jednotlivých článků Společnosti a jejího aktu. Píše o životě a práci ukrajinských středisek a o společ-

ném životě Ukrajinců, Poláků a dalších národností. Autory článků, uveřejňovaných v časopise, jsou hlavně dopisovatelé (60 procent), nejčastěji funkcionáři Společnosti. Měsíční příloha „Naše kultura“ je tribunou ukrajinské inteligence pracující v Polsku. Ukazují se zde materiály literární, populárněvědecké, jejichž náplní bývají nejčastěji polsko-ukrajinské kulturní svátky a styky. Jiná příloha „Naše slovo“ — „Świtanek“ — je určena pro děti školní mládež. Dnes „Naše slovo“ vychází v nákladě 8500 exemplářů a má tendenci k zvýšení nákladu.

Kromě toho ÚV UKSS vydává vlastní nákladem repertoár pro potřeby ochotnických uměleckých souborů.

Kulturní a osvětová činnost Společnosti je uskutečňována hlavně ve vesnických klubovnách, v klubech „Ruch“, kulturních domech a v čtrnácti vlastních klubovnách, které pracují při všech vojvodských výborech a některých místních skupinách.

Ústřední výbor Společnosti a všechny výbory i místní skupiny spolupracují s příslušnými osvětovými orgány na úrovni vyučování ukrajinského jazyku. Ve školním roce 1971/72 se ukrajinskému jazyku učí celkem 1972 žáků ve dvou základních školách (Banie Mazurskie, okr. Gołdap, voj. Bialystocké a Bialy Bór, okr. Miastko, voj. Koszalińskie), dvou středních školách (Garwo Iławieckie, voj. Olsztyn a Legnickie, voj. Wrocław) a dále v 78 vyučovacích kroužcích.

V posledních letech lze pozorovat značné snížení počtu vyučovacích středisek

VEĽKEJ ROPY

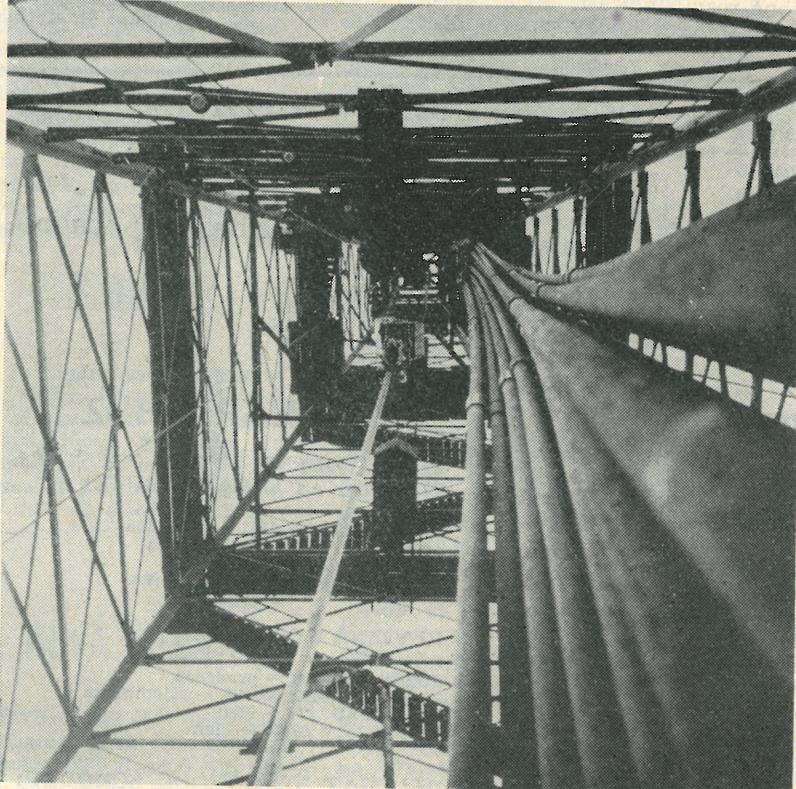
dostávajú vrtáci pri Rymanove, ktoré tu robia pomocou sovietskych odborníkov hlbku 5 000, čo je absolútne v Poľsku. Hlbinné vŕtajomstvo komplikované geoparát, ktorý doteraz poznáme ibky a odkiaľ pochádzajú neopy, ktorú tu ťažia viac ako

omieňajú, že väčšie ložiská nachádzajú tuna, ale vo väčšej o. aj skúsenosti Sovietskeho siedu, že po „veľkú ropu“ sa hlbie až 5 000 m.

Minulý rok iba v Rzeszowskom vojvodstve vyvŕtali otvory v celkovej dĺžke 130 000 metrov. A hoci hľadanú veľkú ropu nenašli, objavili nové, cenné ložiská zemného plynu, ktorý zvláštnym potrubím sa prepravuje na mnohé miesta krajiny.

Naftári pri Rymanove, ktorých navštívil váš fotoreportér, vrtajú Karpaty zvláštnymi vrtákmi s diamantovou korunkou. Každý takýto vrták, keď je správne používaný, umožňuje vytvoriť otvor hlboký 200 m. A jeden vrták stoji viac ako 300 000 zł. Náklady na vŕtanie práce si teda môžete sami predstaviť.

Text a snímky: MAREK KALINOWSKI

také žáků. Je to způsobeno demografickým poklesem a citelným nedostatkem učitelů ukrajinskiny. UKSS spolupracuje při realizaci svých úkolů s mnoha jinými organizacemi a kulturně-ovzítovými středisky v Polsku, v USSR a také na Slovensku.

Vedoucí činitelé našeho státu vysoko hodnotí občanský postoj a poctivou práci

obyvatelstva ukrajinské národnosti při budování naší vlasti a socialismu. Důkazem tohoto uznání jsou vysoká státní vyznamenání za vynikající zásluhy udělovaná četným Ukrajincům, mezi nimiž také členům naší Společnosti.

Tajemník ÚV UKSS
Al. Hnatiuk

NA SNÍMKU: SMÍSENÝ VARSAVSKO-GDAŃSKÝ PĚVECKÝ SBOR UKRAJINSKE KULTURNÉ-SOCIÁLNI SPOLEČNOSTI V POLSKU, KTERÝ S DIRIGENTEM JAROSŁAWEM POLAŃSKÝM VYSTOUPIL NA FESTIVALU VE VARSÁVĚ
SNÍMEK: W. PRZEPIÓRSKI

Pozrite sa na chvíľu do starého Babylonu. Panoval tu pozoruhodný zvyk, totiž, že budúca nevesta sa pred sobášom musela za peniaze odovzdať cudzincovi: jej snubnec sa chcel takto presvedčiť, či je dosť žiadúca. Nevesty teda sedeli v Babylone v predsiene chrámu bohyne Melity a čakali — v mene bohyne, samozrejme — na lásku i na groše. Ba stalo sa, že istá Aigosa bola taká nábožná, že zotrvala v chráme 60 dní i nocí a vystriedala pri tom 78 cudzincov. Jej snubnec však bol akýsi neznaboh, či čo, lebo ju vytiahol z jej pobočnosti, riadne ju vyfliaskal a ozenil sa s inou.

Ináč si svojho času počívali v starých Aténach. Raz za rok zatvorili na manželstvo súčich mladencov a devy do tmavého domu bez okien: ktorý mladenc si ktorú devu chytí, mohol s ňou voľne narábať a potom si ju vydol na svetlo, ako svoju manželku. A bolo by to bývalo všetko v poriadku, ibaže istý podnikavý mladenc si v tme postupne chytí 8 dievčat, cvičí s nimi,

hami. Tak ho, toho vytrvalého diabolického milenca upálili — na veľký žiaľ vďôv a temperamentných manželiek z blízkeho okolia, ktorým kukly s rohami ostávali od tých čias nevyužité a smutne viseli v komore na klinci.

Ked sме už v stredoveku, musíme sa pristaviť aj pri veľkom literárnom zjave Giovannim Boccacciovim, ktorý žil v Neapolu. Na faktografický motív napísal knihu poviedok „Decameron“ o 7 ženach a 3 mužoch, ktorí sa uzavreli na zámku, aby sa chránili pred krutým morom. Rozprávali si príbehy. Čo robili okrem toho, nie je známe, ale Boccaccio sa na staré kolená svojej knihy zrieckol a úpenivo prosil, aby ju nevýdávali, ani nečítali. Márne: každé storočie má svoje mory a v tých sú jeho poviedky únikom.

Zhmotnenou legendou bol Giacomo Jacobo de Casanova. Vyskytoval sa v 17. storočí. Právo, bohoslovie a lásku študoval v Benátkach — v tejto poslednej disciplíne dosiahol hodnosť bakalára, v ostatných nie: vylúčili ho zo seminára. Bol satyrom, cestujúcim po Európe; sfahoval sa z náruče do náruče, z mesta do mesta, zo žalára do žalára. Napísal pamäti v 12 zväzkoch, ktoré — pokial ide o erotiku — zatierli všetko, čo sa napsalo dovedy. Napokon zomrel zabudnutý v Duchcovے v Čechách, ale ešte aj tu — ako 63-ročný — obfával dievčatá.

Popri týchto vojvodech erotiky sa nemôžem nezmieniť ani o ich ženských kolegyniach. Starogrécka Sapfo vynikala umením lásky a duchaplnosťou. Kleopatra zas duchaplnosťou a umením lásky. Očarila Gaia Julia Caesara i Marcia Antoniu, ale Octavianus, ktorého vyslali ako tretieho, aby ju porazil, s duchaplnou láskovosťou odmietol jej priateľstvo a radšej sa stal rímskym cisárom. Čo sa týka madame Pompadour a najmä madame Dubarry, milenky kráľa Eudovíta XV., vynikala krásou a okrídlenou vefou: Po nás potopa! Miesto potopy prišla gilotína: jej hlava, korunovaná kedyž zlatom vlasov, padla do koša spolu s hlavami korunovanými kedyž zlatom kovu.

Až doposiaľ sme rozprávali o pekných mužoch a ženach, a je teda načas povedať čosi o tých škaredých. Za najskaredšieho muža všetkých čias možno považovať francúzskeho básnika Scarronta. Obrovská hlava v tvare hrušky, skrené telo, neforemné končatiny, nos ako dyňa, drsná koža so šupinami. Bol taký ukrutne škaredý, že pri pohľade naňho aj mužom prebehol po chrbe mráz. A predsa — vydala sa zaňho pekná, ale chudobná dievčina. Na otázku priateľky, prečo to robí, odpovedala: V tme je pekný a to stačí! Keď sa Scarronta pri sobášnej zmluve notár spýtal, čo môže svojej manželke ponúknut, povedal: Nesmrteľnosť! A nemýlil sa, ale osud jeho slov uskutočnil trocha ináč: paní Scarrontová pod menom madame de Maintenou sa stala oficiálnou milenkou kráľa Eudovíta XV. a svojho muža dala zatvoriť do doživotného žalára.

Nemôžeme obísť ani háremy: kvitla v nich polygamická láska. Pozornosť si zaslúži najmä sultán Mohamed IV., ktorý mal do 800 manželiek a súložnic a na každú noc si k sebe — do veľkej kúpeľne — dal priviesť dvanásť z nich a do rána s nimi pestoval orchidey. Napokon sa pritom zadusil: milujúce manželky mu podrážali hlavu niekoľko minút pod teplou vodou. Známym žiarlivcom bol sultán Abdul Hamid II., ktorý svoje neverné manželky dal zakúpiť nahé do okov, potom ich začali do kažených mechov, zaťažili železom a hodili do mora. Čo ďalej v roku 1933 pri Zlatom Rohu nasili v mori 17 mechov so zakovanými kostrami. A aby sme nezabudli ani na kresťanskú Európu, badenské knieža Karol Vilhelm si založil hárem so 160 prekrásnymi dievčatami, ktoré — pre verejnu mienku — oblieklo do vojenskej rovnosťa a tvrdil, že reprezentujú jeho telesnú stráž. A skutočne, strážili ho v spálni nahé a po čiatach po celú noc, až sa do toho zamiešal pápež a bolo po vtáčkoch, vlastne po háremi. Chudák Jánie: raniila ho z toho mrtvica.

Nebude azda od veci, ak sa ešte raz pozrieme do stredoveku a všimneme si zákona, v zmysle ktorého ak si odsúdenca na smrt bolo ochotné vziať za muža slobodné dievča, odsúdenec dostal ihneď milosť.

Dostávame sa k podvázkovemu radu. Kňažná zo Salisbury stratila pri vanci na dvornom plese podvázok a kráľ Eduard III. ho galantne zdvihol. Aby zachránil situáciu, podvázok si uviazal pod svoje ľavé koleno a na druhý deň založil podvázkový rad — platiť v dnešné časy. Nosí sa pod rukou kolonom a na jeho stuhe je nápis: Eduarda III. — nápis: NECH NA HANBI, KTÖU MYSLÍ NA ZLÉ!

dejiny
lásky

ZÁSTUPCI ROZEZPÍVANÉHO MĚSTA

S velkou radostí jsme uvítali v naší redakci hosty z Nového Jičína (viz snímek), kteří přijeli do Polska s Dětským pěveckým sborem nazvaným Ondrášek. Sbor navázal spolupráci s Pěveckou společností Lutnia, jejíž soubor navštívil Nový Jičín v lednu letošního roku. Nyní na oplátku zpíval soubor Ondrášek v hlavním městě Polska a ve Varšavském vojvodství. Koncerty československého souboru měly v Polsku velký úspěch. Kritika zdůrazňovala vysokou úroveň souboru, projevující se jak výběrem repertoáru, tak také provedením. Hosté z Nového Jičína si prohlédli Varšavu, Płock a navštívili některé závody. Malým „Ondráškům“ se nejvíce líbila továrna na cukrovinky E. Wedel, pro jehož zaměstnance s chutí zapívali a také Chopinovo rodiště Želazowa Wola.

Při návštěvě v naší redakci nás naši milí hosté seznámili s minulostí svého města a také s jeho kulturním životem.

Okrasné město Nový Jičín leží v malé kotlince na jižním okraji Moravské brány. Jako průmyslové a politické středisko okresu hrálo důležitou úlohu v hospodářském vývoji a v životě území mezi pásmem Radhošťských Beskyd a Oderských vrchů; bohatá kulturní tradice a rozmach jeho výroby určily mu významné postavení mezi

městy východní Moravy a celého Severomoravského kraje.

Nový Jičín má dnes 19 000 obyvatel. **Přehled nejstarších dějin:** Začátky Nového Jičína spadají do druhé poloviny 13. století.

V prvních stoletích po svém vzniku byl Nový Jičín městem poddanským; jeho počáteční údobí jsou spojena s držitelem hradu Starého Jičína; byly to nejprve pánové z Přovic a od začátku 14. století mocni a bohatí páni z Kravař. Erb Kravařů ovlivnil také znak města.

Po Kravařích se v držení Nového Jičína vystřídalo několik feudálních rodů. V roce 1497 koupil celé zboží i s Novým Jičinem Jan z Kunovic, který je však již za tři roky prodává pěti bratřím ze Žerotína.

Se Žerotínem je spojen největší stavební rozvoj zdejší aglomerace. Nový Jičín mění svůj vzhled, z dřevěného města, zničeného požárem v r. 1503, vyrůstá město kamenné, které získává řadu úhledných renesančních staveb a je obohaceno dominantou zámku, v němž si jeho držitelé vybudovali honosné a výstavné sídlo. V 16. století je Nový Jičín již uceleným urbanistickým útvarem, který ve svém jádru zůstává v podstatě beze změny po celou řadu století.

V roce 1558 dochází k významné změně v postavení města vůči feudál-

ním držitelům. Nový Jičín se vykupuje z poddanství od Jana mladšího ze Žerotína a stává se městem komorním. K tomu dopomohl rozvoj cechů a rozrůstající se obchod doma i s cizími zeměmi, zvláště s Polskem a Uhrami. **Z nejnovějších dějin:** Napoleonské války na zač. 19. století přivedly do města dvě významné návštěvy: v r. 1800 generála Suvorova (za návratu z Itálie) a v r. 1805 cara Alexandra I. před slavkovskou bitvou.

Manufakturní výroba se mění na výrobu tovární a k soukenickému průmyslu se přidružuje průmysl kloboučnický. Ve 2. pol. 19. stol. vznikají tu strojírenské dílny. Vzrůst dělnictva dal podnět k živému dělnickému hnutí (první dělnický spolek 1869) a v roce 1890 dělnictvo oslavuje 1. máj.

První desítiletí přítomného století jsou poznamenána čilým ruchem českého živlu, stávkovým ruchem pracujících a útrapami první světové války. Období I. republiky je vyplněno zápasem Čechů s německým šovinismem; mnichovský diktát přivádí do města 10. 10. 1938 okupační hitlerovské vojsko a na šest a půl roku vrhá Nový Jičín do nacistického temna. Dne 6. května 1945 vstupuje však do města osvoboditelů Rudá armáda.

V Novém Jičíně se v poválečném období slabně rozvíjí kulturní život. Soustředil se v oblasti hudby, zpěvu, di-

vadla a tance v řadě ochotnických kroužků a sdružení. Již dvacet let působí Pěvecký sbor Ondrášek, který má 80 členů. V rámci tohoto pěveckého tělesa vznikl před pěti léty Dětský pěvecký sbor Ondrášek, jehož cílem je výchova dětí v lásce k hudbě a také zpívajícího dorostu a potom členů pro pěvecký soubor. Kromě toho působí na okrese ještě osmnáct dalších souborů. Všechny jsou obklopeny péčí a pozorností místních stranických orgánů i národních výborů, které mají štědro ruku a pochopení pro jejich potřeby. Pěvecký sbor Ondrášek navštívil již třikrát Francii a ve Velké Británii si v soutěži vyzpíval II. místo. Celý okres se může pochlubit výbornými výsledky dosaženými v kulturní oblasti a může být zářným příkladem svou plánovitou činností a velkou obětavostí a nezíštnou prací veřejných kulturních pracovníků.

M.B.

Snímek ze setkání v naší redakci. Stojí (zleva): Dr. Karel Pavlásek, předseda Dětského pěveckého sboru Ondrášek, Jaroslav Snajder, vedoucí odboru kultury ONV v Novém Jičíně, Valerie Wojnarowská, členka redakce, Václav Ptáček, dirigent souboru, Bohumil Kot, pokladník, Olga Votavová, místopředsedkyně Ondráška, Wiktor Grysík, místopředseda Pěvecké společnosti Lutnia a Adam Chalupec, šéfredaktor „Života“

Foto: M. Kaškiewicz

VOL'BY

V KSČs

AKO SME UŽ PÍSALI, NA ORAVE POKRAČUJÚ VOLBY V MIESTNÝCH SKUPINÁCH KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV. OD JESENE ZAČNÚ SA VOLBY NA SPIŠI, A PO NICH BUDÚ NASLEDOVAT VOLBY OBVODNÝCH VÝBOROV NA ORAVE, SPIŠI A V ZELOVE. DNEŠNÝM ČÍSLOM ZAČÍNAME UVEŘEJŇOVAŤ ZLOŽENIE NOVOZVOLENÝCH VÝBOROV.

HORNÁ ZUBRICA

DO VÝBORU MIESTNEJ SKUPINY V HORNEJ ZUBRICI BOLI ZVOLENI:

ALOJZ BIEL — predsedá
JOZEF SOLAVA — podpredsedá
MICHAL SOLAVA — podpredsedá
VENDELÍN SOLAVA — tajomník
JOZEF PIÓSEK — pokladník
ĽUDIA MSALOVÁ — členka (členka redakčnej rady Života)
VENDELÍN UTRATA — člen
ANGELA MONIAKOVÁ — členka
MARGITA MATONOGOVÁ — členka
FERDINAND DURČAK — člen
EUGÉN SIKORA — člen (dopisovateľ Života)

DO REVÍZNEJ KOMISIE BOLI ZVOLENI:

MARIAN KNAPČÍK — predsedá
HELENA UTRATOVÁ — tajomníčka
FRANTIŠEK MŠAL — člen
ANGELA KARDASOVÁ — členka
HELENA PAVLÁKOVÁ — členka

ZA DELEGÁTOV NA VOLEBNÝ SCHÓDZU KSČs NA ORAVE BOLI ZVOLENI:

ALOJZ BIEL
ĽUDIA MSALOVÁ
JOZEF SOLAVA
EUGÉN SIKORA
JOZEF BUGAJSKY

MALÁ LIPNICA

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MS KSČs V MALEJ LIPNICI:

FRANTIŠEK SVETLAK — predsedá
ALBÍN STEC — podpredsedá

STEFAN ADAMČÍK — tajomník
VIKTORIA SMREČÁKOVÁ — pokladníčka
FRANTIŠEK CERVENKA — člen
JAN MATONOG — člen

REVÍZNA KOMISIA:

JÁN GWIŽDŽ — predsedá
ANTON WYKRET — člen
JOZEFINA ADAMČÍKOVÁ — členka

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

ALBÍN VONTORČÍK

DELEGÁTI NA OBVODNÝ SCHÓDZU NA ORAVE:

FRANTIŠEK SVETLAK
ALBÍN VONTORČÍK
ALBÍN STEC

JABLONKA

NOVÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČs V JABLONKE:

JÁN PAŇAK — predsedá
EUGÉN STACHULÁK — podpredsedá
EMIL KOZUB — tajomník
JOZEF CABALA — pokladník
EUGÉN DUBEK — člen
ALOJZ DUBEK — člen
JÁN DUBEK — člen

REVÍZNA KOMISIA:

IGNÁC VOJTEK
IGNÁC MACHAJ
IGNÁC PIEROG

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

EMIL KOZUB
ALOJZ DUBEK

DELEGÁTI NA OBVODNÝ SCHÓDZU:

EUGÉN DUBEK
EMIL KOZUB
ANTON SOBČAK
ALOJZ HETEŇÁK
IGNÁC KADLUB
JÁN PAŇAK

HARKABUZ

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČs V HARKABUZE:

FRANTIŠEK RAPÁČ — predsedá
JOZEF RAPÁČ — podpredsedá
EUGÉN RAPÁČ — tajomník
MARIA JAGOVÁ — pokladníčka

REVÍZNA KOMISIA:

JOZEF ŠMIECH — predsedá
ZUZANNA SIKOROVÁ — tajomníčka
JÁN MOŽDŽEN — člen
VLADISLAV BIEL — člen

DELEGÁT NA OBVODU SCHÓDZU:

EUGEN RAPÁČ

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

FRANTIŠEK HARKABUZ

pod Babou horou a ohrazené dookola smrekovými lesy, ako nejaká krásna veľká záhrada. Cez dedinku preteká studený, krištáľový potôčik, ktorý vteká do riečky tečúcej cez Privarovku do Oravského jazera a odtiaľ do Váhu nesúce takto pozdravy hornooravských krajana našim rodákom v ČSSR.

Ehud je tu zdravý, pracovitý a pohostinný. Krásne lesy ich chránia pred vetrami a zastújú aj výborný vzdúch. Cez leto je to také príjemné miesto ako Studienky, o ktorých som písal v predosloviu číslne. Prekrásne tu vonia smreková živica, vtáci spievajú a preto keď tam niekto zablúdi, tak sa mu odtiaľ nechce ani odísť. Pred vojnou bola tu však veľká bieda, pôda neprinášala úrodu, zarobiť nebolo kde. Teraz sú Kičory celkom iné ako vtedy. Majú tam peknú školu a obchod, v ktorom si môžu kúpiť všetko čo potrebujú do domácnosti. Obchod je v dome nášho krajanová Jána Vilka, ktorý zároveň aj predáva tovary.

V Kičoroch je aj klubovňa našej Spoločnosti, v ktorej majú televízor, ale okrem ne-

ho veľa v nej veru nenajde. Nutne by potrebovali harmoniku, ktorú som už spomínaný, stoličky a spoločenské hry.

Kičory sú vzdialenosť od MNV 7 km, do Jablonky majú 12 km a najbližšia autobusová zástavka je vzdialenosť tri kilometre. V lete to ešte nie je najhoršie, lebo si svoj pomocne opravili cestu, po ktorej môže prejsť každé vozidlo. Horšie je to v zime, keď sú snehové záveje. Ludia pracujú v kombináte v Novom Targu musia tie tri kilometre chodiť v noci pešky. Dúfajú však, že MNV im príde s pomocou a zariadi, aby tam autobus prichádzal aj v zime. V zime musí však na ceste premaťať snehový pluh.

Bol by som rád, keby sa o krajnoch v Kičoroch prestalo hovoriť, že žijú ako zamurovaní. Hoci pred vojnou boli skutočne odrezaní od sveta, teraz však, vďaka ľudovej vláde už majú, okienko do sveta, ktorým je cesta, majú aj elektrický prúd, pri zavádzaní ktorého obetavo pracovali a za ktorých sú veľmi povdăční ľudovej vláde.

Ján Kovalík

redakcia
čitatelia
redakcia
čitatelia
ZO ŽIVOTA
OV KSČs
NA ORAVE

Co je nového u nás, na Orave? Nuž za prvé schôdze miestnych skupín KSČs sa nie vždy konajú podľa plánu; vždy nám do toho niečo príde. Ako príklad uvediem dve miestne skupiny. Vo Veľkej Lipnici — Kičoroch schôdza bola naplánovaná na 17. aprí-

la t.r. Tamomší krajania sa zišli, ale z Ústredného výboru a ani z Obvodného výboru sa schôdze nikto nemohol zúčastiť, lebo práve ten deň prišiel na Oravu divadelný súbor zo Slovenska. Už na Orave sa tento súbor rozdelil na dve skupiny; jedna vystupovala v Jablonke a druhá vo Veľkej Lipnici. Preto aj v Jablonke súbor zo Slovenska vital tajomník UV s kultúrnou vedúcou A. Paniakovou a v Lipnici som súbor vital za Obv. výbor ja. Boli sme si istí, že krajania z Kičorov sa prídu požrieť na vystúpenia súboru zo Slovenska, lebo UV tam poslal plagát, podobne ako do Privarovky. Ziaľ, do Kičorov plagát nedoručili. Predseda tamojšej miestnej skupiny sa stažoval, že krajania nevedeli o vystúpení vo Veľkej Lipnici, hoci by veľmi radi boli prišli.

V Lipnici bola schôdza naplánovaná na 21. mája t.r. Neuskutočnila sa, lebo bol Ružový sviatok. Iba čo som tam nadarmo šiel. Schôdze sa nám zatiaľ oneskorili v siedmich miestnych skupinách: v Podsrni, Podvilkou, Pekelníku, Kičoroch, Oravke

KICORY

Dňa 4. júna t.r. konala sa volebná schôdza v miestnej skupine KSCaS v Kičoroch.

Počas diskusie, ktorá sa rozprídila po prečítaní správy ustanovujúceho výboru MS, krajania poukazovali na to, že klubovná MS je malá a nedostatočne vybavená, preto aj nemôže dobre plniť svoju úlohu. Pri MS pôsobí 19-členný súbor piesní a tančov, ktorý sa však stažuje na nedostatočnej pomoci choreografa, ako aj nedostatočné vybavenie hudobnými nástrojmi a krojmi.

V Kičoroch by si radi založili aj ochotnícky divadelný krúžok, potrebujú však vhodný repertoár a inštruktorskú pomoc.

Krajania sa obrátili na nadriadené zložky KSCaS so žiadostou, aby ich klubovnú zásobili slovenskými knihami a časopismi. Predseda Obv. výboru KSCaS v Jablonke J. Kovalík sa zaviazal, že v najbližšom čase pošle do Kičor knihu a to krásnu literatúru, ako aj niektoré divadelné hry, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v knižnici Obvodného výboru v Jablonke.

Tajomník ÚV KSCaS oznámi zhromaždeným krajanom, že v rámci finančných možností ÚV, klubovná bude vybavovaná potrebným náradím, tak isto ako aj súbor krojmi.

Diskutéri sa tiež zaoberali problémami vyučovania slovenčiny na miestnej základnej škole. Poukazovali aj na to, že je nutné častejšie organizovať schôdze miestnej skupiny a zlepšiť styky medzi MS a Obvodným výborom, čo prispieje k lepšiemu plneniu úloh.

FRIDMAN

Vo Fridmane začali budovať novú školu. Tak tento rok bude zároveň asfaltovaná cesta spájajúca Fridman s Krempachmi. Obecná verejná knižnica vo Fridmane požičala tento rok už 4 000 kníh; celkove máme 287 čitateľov.

KZ

NOVÁ BELA

KEDYSI VEĽMI DÁVNO, keď uhorský kráľ Béla IV. založil roku 1278 Novú Belu, dal ju do vlastníctva mnichom zo strážkeho kláštora. Mnisi mali sice prijímať do dediny ľudu každej národnosti, avšak iba kresťanov. Uplývali storočia až pánom našej dediny sa stal Anton Horváth zo Strážku, ktorého menovali aj pánom zemanom alebo gruntovným. Pán zeman z času na čas prichádzal do našej dediny aj s dvomi hajdúchmi, ktorí ho strážili. Svoju návštevu

vždy vopred ohlásil u richtára.

Pred zemanovým príchodom richtár dal na známosť dedine, že prichádza gruntový pán, aby ľudia chystali desiatok. Tak teda obyvatelia Novej Belej chystali čo len mohli: vajíčka, husi, sliepkы a mladý dobytok. Potom pán zeman chodil po dedine s vozmi, ktoré richtár pripravil a zbieral to, čo ľudia dávali.

Takto trvalo do roku 1700, keď kráľ Leopold dal Novej Belej privilegium a oslobodil ju od panstviny. Naša dedinka dostala vtedy dekrét, že je slobodnou obcou.

Z týchto čias ostal u nás v Novej Belej zvyk, ktorý sa dodržiaval do roku 1962. Na Turice keď si členovia dychovej kapely alebo hasičský zbor chceli zarobiť na nákup hudobných nástrojov, oblekov alebo na iné potrebné veci, v sobotu pred týmto sviatkom stavali pred každým domom máje. Spomedzi seba vybrali najväčšieho chlapa, ktorý hral úlohu zemána a bol aj podľa toho oblečený. Iný bol richtárom alebo inač starostom — ten bol zasa oblečený do kroja, ďalší dvaja boli prestrojení za pánskych hajdúchov. Šli s nimi aj mládenci a dievčatá tak tiež poobliekaní v krojoch. Dodatočne bol tu aj pár cigánov. Lenže s tým posledným boli vždy starosti, lebo za cigána sa preobliekol hociktorý muž, ale žiadna žena sa nechcela prestrojiť za cigánu. Riesili to obyčajne tak, že sa jeden z mužov poobliekal za cigánu. Samozrejme išla s ním ľudová sláčiková kapela.

Celý spievod sa zastavil pred prvým domom, pán starosta povedal tradičný formulár a gazdina vyniesla „pánu zemánovi“ stoličku s najpeknnejším vankúšom, aby si nán ráčil sadnúť. Keď doktora gazzdina nedala podušku, veru si „pán zeman“ na stoličku nesadol. Takto išli z domu do domu. Samozrejme každý gazda položil starostovi na tanier nejaké peniaze a gazdina vajíčka, z ktorých si neskôr pripravili pohostenie. V tom čase „cigáni“ behali po dedine a kradli, ale tak, že každý vedel, čo odnesie. Potom si to gazda chodil vykúpiť. Pritom sa spievali rôzne staré piesne.

Keď už spievod obišiel celú dedinu, všetci sa veselo zabávali na ľudovej veselici. Bol by som veľmi rád keby tento zvyk obnovil súbor našej Spoločnosti v Novej Belej. Preto máme k vám aj prosbu. Potrebovali by sme dva oblyeky pánskych hajdúchov, ostatne by sme si už zariadili sami. Možno nám niekto pomôže?

František Chalupka

Návrh podporujeme a adresujeme ÚV KSCaS. Dúfame, že v rámci vybavovania súborov krojmi nebudú s tým zvláštne ťažkosti.

Život

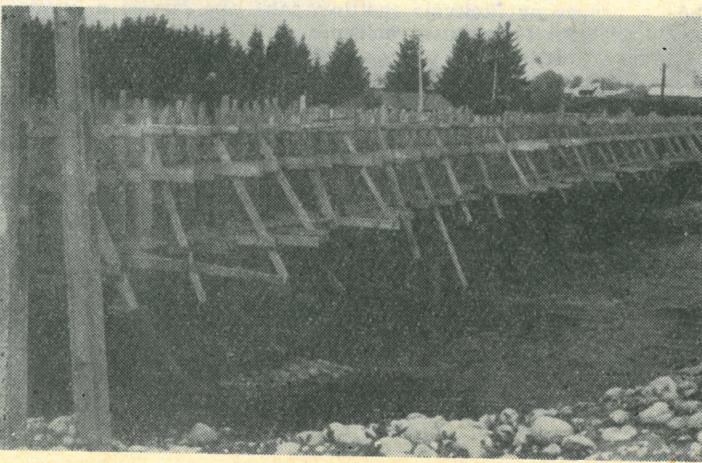
Všetci sa pamäťame na povodeň roku 1971, ktorá narobili veľké škody v polnohospodárstve a zničila veľa mostov. Jedným z nich bol most spájajúci Krempachy s Novou Belou a okolím. Keďže obyvatelia boli prakticky „odrezaní od sveta“ s pomocou prišli vojaci, ktorí v priebehu jedného mesiaca vybudovali náhradný drevený most. Roku 1971 začala výstavba nového betónového mostu, plánovaná na tri roky.

Práce rýchle pokračujú, už tento rok dokončíme betónovanie a na budúci rok plánujeme ukončenie mosta.

Most je stavaný za pomoci štátnej správy a buduje ho PZDL z Nového Targu.

Text a snímka: F. J. Paciga

NOVÝ MOST

V NOVOTARGSKOM OKRESE 52 knižnice organizujú spoločne so školami návštavy do jednotlivých knižníc a akademie. Knihovníci usporadúvajú prednášky o tom, ako sa tlačili knihy voľalek a dnes.

Musíme sa pochváliť, že aj u nás v Novej Belej hoci máme iba malú knižnicu, spoločne s klubom Ruchu sme organizovali malú besedu s detmi zo základnej školy, ktorá sa konala 17. mája. Prišlo asi 35 detí, ktoré si vypočuli päť slov o knihách a knižnici. Okrem toho som im hovorila, aby veľa čítať a zaobchádzali s knihami šetrne — čo mi aj slúbili.

Nakoniec si vypočuli z gramofonových platní niekoľko rozprávok. Deti sa rozložili s tým, že takéto stretnutia sa budú konať častejšie.

* * *

Máj je vari najkrajší mesiac v roku. Kedysi, ja sa už na to iba mälo pamätam, v máji bol u nás pekný zvyk stavať máje. Muselo to byť nepochybne pekne, keď dedinou prešiel sprievod dievčat a chlapcov s hudbou, pred každým domom zahrali, zatancovali a zaspievali. Žiar, dnes tento zvyk sa už oddávna nepestuje. Avšak zachoval sa iný zvyk. Chlapec, ktorý má v našej dedinke dievča, už v sobotu pred 21. májom stavia pred jej domom máj. Najčastejšie pekný mladý smrek. Všetkým dievčatám želám pekné máje.

Tento rok však dávna tradícia ožila. Hasičský zbor opäť zorganizoval stavanie májov a všetci občania našej dedinky mali z toho radosť.

Cecília Bryjová

LISTY DO ÚV KSCaS V KRAKOVE

OD OKRESNÉHO OSVETOVÉHO DOMU V DOLNOM KUBÍNE

VAŽENÍ A MILÍ PRIATELIA

Považujeme za svoju povinnosť Vám úprimne podakovať za Vašu obetavosť a starostlivosť počas nášho pobytu u Vás.

Sme nesmierne radi, že naše priateľské vzťahy sa utužujú takýmto spôsobom a že sa spoznávame s výsledkami svojej práce.

Veríme, že neustaneme na jednom mieste, ale že sa naše priateľstvo bude ďalej rozvíjať a naše spomienky na spoločne vykonanú prácu budú trvalé.

Za Vašu trpežlivosť a nesmierne obetavú prácu, ktorú ste pre nás vykonali Vám ozaj zo srdca ďakujeme.

Na znak vďakujeme Vašu účasť a tešíme sa na skoré stretnutie.

Prosíme, aby ste naše podakovanie tlmčili divadelníkom v Nedeci, Podviku, Jablonke, N. Lapšoch a v Lipnici za ich obetavosť a ochotu.

Ostávame so súdržským pozdravom a podakovaním i za zúčastnené divadelné súboru z Novote a Loke.

LUDOVÍT PECHO
riaditeľ OOD

Dolný Kubín, 11.V.1972

OD DIVADELNÉHO SÚBORU „MLADOST“ PRI DO SZM V NOVOTI

VAŽENÍ SÚDRUHOVIA, MILÍ NAŠI KRAJANIA

Na úvod mi dovolte, aby som Vás v mene divadelného súboru „MLADOST“ pozdravil zo susednej, ale blízkej Oravy.

KREMPACHY

V našom časopise sme už niekoľkokrát písali o výstavbe kultúrneho domu na Spiši — v Novej Belej alebo v Krempachoch. Konečne sa rozhodlo, že kultúrny dom vybudujú v Krempachoch.

Peniaze a stavebné materiály zaistil ONV v Novom Targu. Obyvatelia Krempachy sa zaviazali, že všetky stavebné práce si urobia svojpomocne. Výstavba potrvá rok. Práve teraz sa pracie pri stavbe základov nového kultúrneho domu.

Text a snímka: F. J. Paciga

poradil, jak nájít souvislost mezi uvedeným R. F. Badou a českými exulantami.

Se srdečným pozdravom

JOSEF BADA
Bořivojova 84,
Praha 3
Czechoslovakia

PÍSALI O NÁS:

TÝŽDENÍK MATICE SLOVENSKÉJ MATIČNÉ ČÍTAVIE UVEREJNIL V 9. ČÍSLE ZO DŇA 1. MÁJA T.R. ČLÁNOK KRAJANIA JUBLUJÚ, V KTORM PÍSE O ČINNOSTI NAŠEJ SPOLOČNOSTI A PRINÁŠA VÝBER Z ČLÁNKOV PUBLIKOVANÝCH V ŽIVOTE:

„Naši krajania v Poľsku, organizovaní v Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov, sa pripravujú na strieborné jubileum. Tohto roka totiž oslavujú 25. výročie svojej činnosti. Spoločnosť má v Poľsku, najmä v Krakovskom vojvodstve, mnoho miestnych organizácií. So svojimi skúsenosťami, úspechmi i ťažkostami sa členovia miestnych organizácií delia i na stránkach slovenského mesačníka Život, jediného slovenského časopisu, ktorý vychádza z skúsenej redakcie redaktorov Adama Chalupca a Mariana Kaškiewicza. Časopis Život, ktorý vychádza v Poľsku už 14 rokov, zblížuje Čechov a Slovákov v Poľsku a každý čítač si v ním nájde niečo pre seba. Informuje o domáčich udalostach, o udalostach v Československu, uverejňuje ukážky z tvorby starších i nových slovenských a českých spisovateľov, radí poľnohospodárom i mladým gazdinkám, uverejňuje súťaže pre mladých, mladších i najmladších. Navyše — dozviedáme sa v ním o činnosti miestnych krajaníských organizácií — jeho dopisovatelia nezabúdajú na svoju povinnosť, informujú, čo nového v dedinkách so slovenským obyvateľstvom, čo chystajú ochotnícke súbory, ako sa ich obec v spolupráci s miestnymi organizáciami KSCaS vzmáha a buduje.“

So súdružským pozdravom

ŠTEFAN KOLENČÍK

v.r. vedúci súboru

Novohradec, 19.V.1972

HLEDÁ SE

ČLEN RODINY

REDAKCE ČASOPISU ŽIVOT

Praha, 23. května 1972

Vážená redakce — milí krajania!

Zabývám se historií svého rodu. Podle rodinné tradice odešli niekteré členové našeho rodu při náboženském útlaku na začátku 18. století jako evangelici do Pruska nebo do Polska.

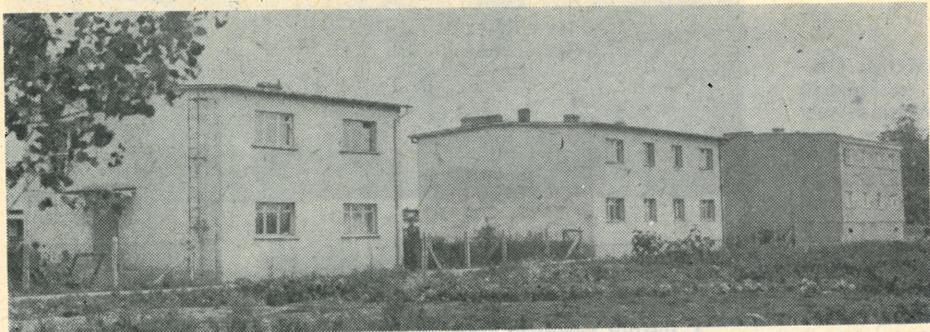
Zjistil jsem, že v obci Przyłek (dřívější název Scherlanka) u Nowego Tomyślu v Poznaňském kraji žila v minulém století rodina jménem BADA. Jeden člen této rodiny, Richard Fredick Bada, narozený v Šerlance 5. ledna 1849, odešel s matkou v roce 1856 do USA.

Najde se mezi čtenáři Života krajan z Nowego Tomyślu nebo z Poznaňského kraje, ktorý by mnôohl podať zprávu o českých pobehoršských exulantech na Poznaňsku, o tom, zda v Nowym Tomyślu skutečne žili nebo snad ještě žijí? Snad by mnô také

ZOMRELI

★
Dňa 24. mája t.r. v nemocnici v Novom Targu zomrel kraján Vendelín Pavlák z Dolnej Zubrce. Krajan Pavlák bol od roku 1948 aktivistom našej Spoločnosti, pomáhal pri jej organizovaní. Deväť rokov bol tamníkom miestnej skupiny. Aktívne sa zúčastnil organizovania škôl so slovenským vyučovacím jazykom. Organizoval pre našu krajanovskú mládež výlety do Československa. Zil 60 rokov.

★
V januári t.r. zomrel v Hornej Zubrce krajan František Kovalčík, taktiež dlhočinný aktivista našej Spoločnosti. Dlhé roky činne pomáhal tamnímu predsedovi miestnej skupiny. Zil 75 rokov.
Cest ich pamiatke!
OV KSCaS na Orave

Bytové sídlisko na štátom majetku Bystora nie je najmodernejšie, ale predsa je to niečo iné ako voľáky.

Foto: D.P.

V máji t.r. zasadalo plénium ÚV PZRS venované perspektívnemu plánu bytovej výstavby. Pre nás je podstatný fakt, že rokujú o komplexnom programe zlepšenia bytových podmienok v Poľsku, plénium veľkú pozornosť venovalo aj vidieku a malým mesteciekám.

Súdruh E. Gierek v jednom zo svojich prejavov povedal, že za najbližšie roky vybudujeme ešte jedno Poľsko. Čo to znamená? Vo väčších a malých mestách v Poľsku máme viac ako 8,2 mln bytov. Práve program, ktorý schválili na 5. pléne ÚV predpokladá, že keď máme uspokojíť požiadavky všetkých poľských rodín na samostatný byt, musíme do roku 1990 vybudovať najmenej 7,3 mln nových bytov. Tak teda hlavný cieľ — osobitný byt pre každú rodinu — si bude vyžadovať veľké úsilie a dobrú organizáciu práce.

Mnohých čitateľov bude iste zaujímať otázka, a čo pre vidieku a malé mesteciek?

Plán schválený na 5. pléne ÚV PZRS neopomenul tento dôležitý problém; bol teda dôkladne prediskutovaný v kolektíve členov ÚV a odborníkov a zapojený do komplexného programu práce.

V období do roku 1990 má sa uskutočniť podstatná rekonštrukcia zástavby na vidieku, čo zaistí lepšie bytové podmienky tamojšiu obyvateľstvu.

Základnou formou uspokojovania bytových potrieb vidieckeho obyvateľstva, ako aj obyvateľov malých mesteciek, bude súkromná výstavba. Viacbytové domy sa bude budovať iba vo väčších mestách popriplaté v tých sídliskach, v ktorých sa bude nachádzať nejaký väčší výrobný závod. Preto sa vidieckemu obyvateľstvu umožní budovať domy s väčšou plochou, lebo sa musí brať zreteľ aj na tradíciu.

V každom ľudskom prostredí, bez ohľadu na to, kde žije, sa črtá nejaká vizia zajtrajska. Každý predsa uvažuje o tom, ako lepšie zariadiť nás život. Naši architekti a urbanisti predpokladajú, že dedina budúcnosti bude dedinou, ktorá bude organizovať výrobu a život podľa vzoru miest. Také tendencie existujú na celom svete. Preto hlavným miestom lokalizácie obytných domov na štátnych majetkoch a v rolnických družstvach, bude vidiecke stredisko služieb obyvateľstvu. Na niektorých rozvojových dedinách takéto strediská sa už budujú. V takomto stredisku budú sústredené všetky služby, sídlo administratívnych orgánov, obecné družstvo s obchodnými pavilónami atď. Ide o to, aby uľahčiť život obyvateľom vidieku, aby nemuseli pre každú maličkost cestovať do väčších miest a zbytočne márnii čas. Napríklad: skúste dnes na vidieku opraviť televízor alebo iný zložitejší mechanizmus.

Pri týchto strediskách budú aj byty pre osoby, ktoré nepracujú priamo v poľnohospodárstve, ale svojou prácou slúžia rolníkom, napr. zverolekári, zootechnici, agronómi, remeselníci a iní odborníci.

Aby šetriť stavebné pozemky bude sa uprednostňovať uzavretú zástavbu, t.z. dvojdomy v blokovej zástavbe. Urbanisti zaviazali, aby pri určovaní stavebných pozemkov pre bytovú výstavbu chránili hodnotnú pôdu potrebnú pre rozvíjanie poľnohospodárskej výroby. Je to samozrejme. V Poľsku žije stále viac ľudí — už roku 1990 naša krajina bude počítať viac ako 40 mln obyvateľov a pôda nie je guma, nemožno ju roztahovala.

Bolo tiež rozhodnuté, že do roku 1975 musí byť skončená elektrifikácia obcí a sídlisk s uzavretou zástavbou. Podľa vypočtu nebude možno elektrifikovať asi 100 000 gazdovstiev, ktoré sú veľmi vzdialé od väčších obcí, lebo ich zápojenie do siete je veľmi nákladné.

Ale zároveň sa bude realizovať program reelektrifikácie, t.j. prestavby sieti tak, aby vidieku mohol využívať moderné elektrické stroje potrebné pre výrobu napr. elektrické varáky, vykurovacie telesá a rôzne mechanické zariadenia, ktoré rolníkom uľahčujú výrobu.

V uznesení bol zahrnutý aj problém zjednodušenia mnohých otázok týkajúcich sa právnych predpisov, ako napr. zjednodušenie procedúry vyvlastňovania, výmena stavebných pozemkov, udelenie povolení na výstavbu, vypracovanie takých typických projektov, ktoré by vzbudili záujem moderným riešením a nízkymi nákladmi.

Samozrejme nemožno tu počítať s ústupkami voči stavebnej samovoli. Ak nás vidieku má byť pekný a moderný budovaný, musíme bojať proti samovoli a „čiernemu“ stavebnictvu, sa zmenami v schválenej dokumentácii, lebo prax nás učí, že všetky neodborné zmeny zhoršujú a nelepšujú technické prednosti stavby. Niekoľko predsa musí byť zodpovedný za bezpečnosť ľudí a zvierat, ktoré majú žiť v takýchto stavbách.

Bude sa vyvíjať úsilie, aby v každom okrese bol komplet dobrých typických projektov a aby každý záujemca nemusel putovať „od okienka k okienku“, až vybaví vec. Už teraz platné predpisy hovoria, že povinnosťou projekčných kolektívov pri okresných národných výboroch je vybavovať všetky veci, teda bez zbytočného „úradovania“, za každého rolníka, ktorý chce budovať.

Taktiež inštitúcie zodpovedné za zlepšenie zásobovania stavebnými materiálmi zaviazali, aby pracovali pružnejšie.

Popri rok-ročne zvyšovaných dodávkach základných stavebných a sanitno-inštalačných materiálov musí sa využívať aj miestna materiálová základňa. V Poľsku je kameň dosť, na mnohých dedinách nechybuje ani vhodný materiál pre výrobu pálených tehál. Miestne materiály znižujú stavebné náklady, preto nesmieme ich zanedbať. V najbližších rokoch bude vyriešený problém cementu pre vidieku a pre stavebnictvo, lebo nové cementárne, ktoré sa budujú, zvýšia výrobu. Podobná situácia sa črtá aj pre iné stavebne materiály.

Máme teda perspektívy načrtnuté v reálnom programe — ostatné závisí od nás samých, to znamená od toho, ako a koľko vyrábime.

(p)

VYBUDUJEME EŠTE JEDNO POL'SKO

Bytové sídlisko na štátom majetku Bystora nie je najmodernejšie, ale predsa je to niečo iné ako voľáky.

Foto: D.P.

O chove oviec sme už v našom časopise písali. Ale podmienky sa menia a tak aj pre chov oviec vznikli nové rozvojové možnosti. Zvýšenie ceny za baranie mäso, ako aj prémie pre dodávateľov ovčích kožiek sú dobrou predpoveďou, najmä pre tie gazdovstvá, ktoré nemajú možnosť rozvíjať v širšom meradle chov dobytka a ošípaných.

Podľa štatistických údajov stav oviec je už roky na tej-

istej úrovni. Stále, a presnejšie povedané už 10 rokov sa počet oviec udržiaval na úrovni troch mil. kusov. Na 100 ha ornej pôdy roku 1950 bolo 11,8 kusov, roku 1970 okolo 16 kusov. Za 20 rokov bol teda prírastok minimálny. Štatistický obyvateľ našej krajiny ročne zjedol iba okolo 0,7 kg baraného mäsa, čo je veľmi málo, najmä keď si uvedomíme, že predsa baranina patrí k najchutnejším druhom mäsa. Napríklad: skúste dnes na vidieku opraviť televízor alebo iný zložitejší mechanizmus.

ktoré sú naposledy veľmi moderné.

Každý rolník, ktorý pestuje tieto cenné zvieratá vie, že s

O OVCIACH INAKSIE

ovcami je oveľa menej práce, ako s dobytkom alebo ošípanými. Ovce nevyžadujú kom-

fortné maštale a ani s krmením nie sú väčšie problémy. Prax dokazuje, že 8 až 10 oviec spotrebuje toľko krmív, ako jedna veľká krava.

Ovca na každom gazdovstve by mala byť doplnením stavu dobytka. Zoberme si takýto príklad: niekoľko môže chovať tri kusy hovädzieho dobytka a rad by zvýšil tento počet ešte o jeden kus, avšak z bilancie krmovin vyplýva, že pre štvrtú kravu nemá dostačujúce množstvo krmív. Preto

namiesto tejto kravy mohol byť chovať dve až tri ovce, čo by bolo osozne aj pre rolníka, aj pre štát.

Začala aj široká kontraktácia jatočných oviec pre vývoz. Tieto ovce musia byť patrične vykrmnené. Musia vážiť od 35 do 55 kg. Vlnu musia mať čistú a odrastenú na 5 až 20 cm. Podrobnejšie informácie dostanete v každom GS.

(m)

Z KALENDÁRA NA - AUGUST - SRPEN

Najsúrnejšou prácou po žatve je podorávanie strnásk. Je to neobvykle dôležitý zárok, ktorý ničí burinu a prispieva k zadržaniu vody v pôde. Skôr ako začneme podorávať hnojime pole vŕapom. Koncom augusta začíname kosbu trávy, ako aj orbu. Je už najvyšší čas, aby sme sa zásobili osevným zŕnom. Nadálej ničime pásavku zemiakovou. V chovateľských práčach je tu čas na očkovanie ošípaných a hydiny, ako aj na predaj jahňat určených na kožuchy a starších oviec.

Uvažujúc o spôsoboch zvyšovania zásob krmovín, pozastavíme sa dnes pri pestovaní medzikultúr. Na území vyznačujúcom sa krátkym vegetačným obdobím najistejšie je spravidla siatie medzikultúr, ako napríklad ďateliny zasiatej spolu s hlavnou plodinou. Avšak v tých rokoch, keď je žatva skorá, v podhorískych oblastiach sa môžu vydaríť aj strniskové medzikultúry.

Podmienkou vydarených strniskových medzikultúr je skorá sejba a dostatočné množstvo vlnky v pôde.

Na ľahkých a stredných pôdach, po zbore ozimého žita môžeme siať zmes vŕchieho bôbu a hrachu. Podľa toho koľko máme semien, sejeme 120 až 150 kg vŕchieho bôbu a 80 až 100 kg hrachu alebo jarnej viky, alebo 150 až 160 kg hrachu a 60 až 70 kg vŕchieho bôbu na hektár.

Podľa toho ako neskoro sejeme medzikultúru musíme v nej znižovať podiel žltého vŕchieho bôbu a nahradzovať ho hrachom alebo jarnej vikou a bôbikom — na ľahších pôdach.

Po žite by sa nemalo siať vŕči bôb, lebo takáto medzikultúra zlyháva. Keď však nemáme iné sejme, aby sme urobili zmes, sejeme vŕči bôb v množstve 200 — 250 kg dobre klíčiacich semien.

Pre medzikultúru je výhodnejší vŕči bôb úzkolisty, ktorý rastie osve a rýchlejšie ako žltý. Keď ho

sejeme čistý — bez prímesí, dávame 250 — 270 kg semien na ha. Odporúčame zmesi tohto vŕčieho bôbu s jarnou vikou, seradelou alebo hrachom v pro porciach, ktoré sme už uviedli pre vŕči bôb žltý.

Na stredných a pevnnejších pôdach sa dobre darí bôbik ako strnisková medzikultúra. Sejeme ho v zmesi s hrachom alebo jarnou vikou v pomere 80 až 100 kg bôbiku a 120 až 130 kg jarnej viky alebo hrachu na ha.

Na všetkých pôdach okrem veľmi ľahkých alebo príliš pevných môžeme po skosení žita siať slnčnice bud' osve, bud' zmiešanú s hrachom alebo jarnej vŕčom.

Keď sejeme slnčnicu dávame na hektár 30 až 35 kg semien pri rozpätí riadkov 15 až 20 cm.

Slnčnica si vyžaduje väčšie množstvo umelých hnojiv, najmä rýchlo pôsobiacich dusikatých hnojiv. Zmes robíme tak, že miestame 12-15 kg slnčnice so 120—150 kg hrachu alebo jarného vŕchieho bôbu.

Na ľahkých a stredných pôdach môžeme siať takúto zmes: 12—15 kg slnčnice, 60—70 kg hrachu alebo jarného vŕchieho bôbu a 80—100 kg bôbika.

Zmesi so slnčnicou sa výborne hodia na silážovanie. Trochu neskôr ako medzikultúru môžeme siať rastliny s krátkym vegetačným obdobím, také ako: red'kev olejná, pohánka, biela horčica a strnisková repa. Je pravda, že tieto rastliny dávajú nižšiu úrodu, ale možno ich kosiť o 15 až 20 dní skôr ako zmesi strukovinových rastlín, o ktorých sme skôr hovorili.

Red'kev sejeme v množstve 15 až 20 kg na ha, bielu horčicu v množstve 12 až 15 kg/ha a pohánku množstve 60—70 kg/ha.

Je dobre ak k rastlinám, ktoré rýchle rastú pri mešame 25 až 30 kg semien seradely. Po skosení

seradela rýchle rastie a môžeme ju neskôr využiť ako pastvinu.

V oblastiach s veľkým množstvom zrážok v jeseňi, môžeme ako medzikultúru pestovať strniskovú repu. Sejeme ju v množstve 3—4 kg semien na hektár do riadkov s rozpätím 40 až 50 cm. Strnisková repa vyzaduje však pretrhávanie a medziriadkové ošetrovanie.

Medzikultúrou môže byť aj kŕmna kapusta, ktorú vysadzujeme z priesady.

Strniskové medzikultúry malo by sa siať čo najskôr. Niektorí rolníci urýchľujú dokonca o 3—4 dní kosenie žita na tých kúskoch poľa, na ktorých chceú siať medzikultúry. Takýto skorší zber nemá zly vplyv na kvalitu a kvantitu žita, zato prispieva k zvýšeniu výnosov medzikultúr.

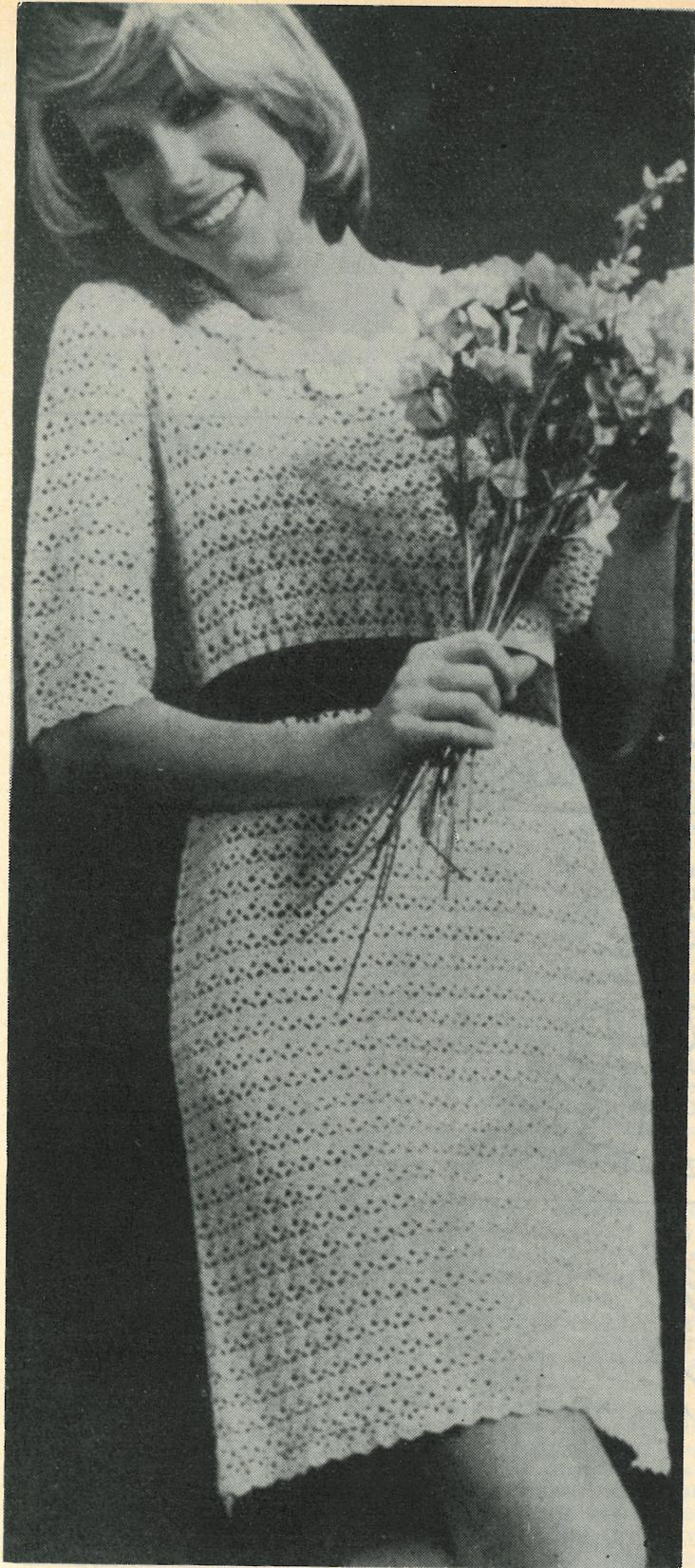
Ked si ustaľujeme termíny siatia medzikultúr musíme pamätať, že asi do 26. júla môžeme siať všetky medzikultúry. Do 4. augusta sejeme už iba vikveté rastliny rýchlejšie ako bôbik, hrach, jarná vika, hrachor, vŕči bôb úzkolistý. A asi do 10. augusta vyplatí sa siať iba rýchle rastúce nevikveté rastliny, také ako farelia a horčica. Po 10. auguste môžeme siať iba ozimné medzikultúry.

Orieme do hlbky 10 až 12 cm a hned za pluhom musí ísi sejacia. Medzikultúry sejeme do hlbky 5 až 8 cm podľa druhu rastlín. Mali by sme sa usilovať, aby medzikultúry siať ešte ten istý deň, keď z polia zvezieme obilie.

Na slabších pôdach treba vysiať pod medzikultúru umelé hnojivo, najmä draselné soli, v dávkach 100 až 150 kg na ha.

Medzikultúry môžeme podávať dobytku čerstvé alebo ich silážovať.

S.D.

Dievčence iste budú povdačné mamičkám a radi sa budú parádiť v šatách, ktoré im kúpite v obchode a doma ešte spestríte. Môžete ich spestríť farebným vyšívaním alebo jednoducho vystrihnutými kúskami farebnej látky v podobe ovocia tak, ako to vidíte na našom obrázku.

JAK DLOUHO SE OPÉKÁ

A PEČE

biftek	6—8 min.
rošténky	8 min.
vepřová kotleta	10—15 min.
telecí řízek	6—8 min.
telecí játra	10 min.
vepřová játra	8 min.
vepřový řízek	6 min.
mozeček	10 min.
sekáná pečeně	40 min.
rolády	1½ hod.
telecí pečeně	60 min.
vepřová pečeně	60 min.
hovězí pečeně	2½ hod.
kůrce	50 min.
kachna	1½ hod.
husa	až 3 hod.
krocan	2—2½ hod.
zajíce	80 min.
srnčí hřbet	60—70 min.
pečeně z divokého kance	2 hod.

Z DOMÁCEHO HRNCA...

★ Tupé nožničky môžete si naostríť sami keď niekoľkrát nimi prestrihnnete hrubozrnný brúsny papier.

★ Kožené rukavičky, tak ako aj iné kožené predmety, najlepšie vyčistite mliekom s niekoľkými kvapkami benzínu, čipavku alebo tekutého mydla. Nikdy ich nesmiete prať vo vode.

★ Topánky sa budú mimo-riadne krásne lesknúť, keď budeme na ne nakladať krém vlnkou handričkou a po uschnutí ich vyleštíme suchou mäkkou handričkou.

Z bohatej palety najrozmanitejších modelov, z rôznych látok, vzorov a pravdaže aj fazóniek a výstrihov tohočnej letnej sezóny, stále moderné sú pleteniny. Dnes sme pripravili niekoľko elegantných modelov najmodernejších pletených šiat vhodných pre každú príležitosť a po celý rok. Môžete si ich upliesť aj same, radíme však, aby ste si farbu a dĺžku zvolili podľa toho, čo vám najlepšie pristane. Páčia sa vám?

DRUHÁ MLADOST PÁNA EMANUELA

Emanuelovi Vitrimu, 53-ročnému Francúzovi, pred tri a pol rokmi transplatovali srdce 20-ročného mládenca. Počas predstavenia v parížskom Lido girls Jacky a Beverly ho pozvali na scénu do tanca. Žiariaci Emanuel Vitri povedal: „Je to pochopiteľné, že moje mladé srdce bije rýchlejšie pri pohľade na tieto dievčatá.“

JEDNA DRUHEJ RIEKLA

Ten kto dbá o svoje zdravie a krásu — pije zelinkový čaj.

Harmančekový čaj, ktorý pijeme na ľačný žaludok, očistuje pokožku. Podobný učinok má aj čaj s poľných sŕdôtok, sušeného myšieho chvostu, zmesí sušených malinových listov, brusníck a marinky.

K zelinkám zlepšujúcim trávenie a povzbudzujúcim chufu k jedlu patria: myši chvost, palina, mäta pieporňa, taliansky kôpor a medovka. Nesladený čaj z týchto zeliňiek pijeme pol hodiny pred jedlom.

Doteraz móda predpisovala, aby sa z celej tváre vynímali predovšetkým oči. Práve preto elegantné ženy každé ráno ušľovne narábali štetcami, štetôčkami a tuškami, aby svojim očiam pridali patričný „rámeč“. Súčasne podľa najnovšej módy je exponovaná celá tvár, preto sa už nevenuje toľku pozornosť očiam. Nemáme už čiernu čiaru, na viesku dávame iba jemné (a pomerne jasné) tiene. Ani obrvy sa už nezdôrazňujú tuškou. Ústa sú výrazné, pery maľujeme jasnými alebo dokonca ostrými tyčinkami (perleťové tyčinky už nie sú moderné), dookola perí rysujeme pevnú čiaru, aby tyčinka nevyzerala rozmazená. Na lieva dávame trošku ružu.

JEDNODUCHÉ, ALE VELMI VKUSNÉ SATY, KTORE SI MOŽETE UŠÍT Z VLNY, BAVLNY ALEBO Z UMELÝCH TKANÍN.

SPORTOVÉ A REKREACNE OBLECENIE JE DNES NEODMYSLITEĽNOU SÚČASŤOU SATNIKA MЛАДЕЈ ZENY. PRE TENTO UČEL SÚ VEĽMI VHODNÉ A PRITOM NIE PRILIS DRAHÉ SATY PODEĽA NÁŠHO VZORU.

BOSÓRKY. Taktie sa menujú pikantné klobásky, ktorých príprava je celkom jednoducha, a ktoré môžu byť okrasou vášho stola pri každej návštive. Cibuľu pokrývame a zapeníme na oleji, 4 párkové klobásky pokrývame na trocentimetrové kúsky, popicháme vidličkou, položíme na zapenenú cibuľku a priprievame. Potom pridáme 2 lyžice kečupu alebo paradajkového preťaku, lyžicu ostrej papriky, soľ podľa chuti a čierne korenie, 10 minút podusíme pod pokrievkou. Podávame na misie vyloženej šálkovými listami so žemľou a červeným vínom.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

Prawnik

OBOWIĄZKOWE UBEZPIECZENIE

I

W Dzienniku Ustaw Nr 5 z roku bieżącego ukazały się 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lutego 1972 r. z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1972 r. regulujące obowiązkowe ubezpieczenia. Są to rozporządzenia w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia:

- 1) budynków (poz. Dz. U. 23),
- 2) mienia ruchomego w gospodarstwach rolnych (poz. 24),
- 3) ziemiolodów od gradobicia i powodzi (poz. 25),
- 4) zwierząt gospodarskich (poz. 26).

Omówmy kolejno interesujące rolników najważniejsze zasady tych ubezpieczeń:

**Obowiązkowe
ubezpieczenia
budynków**

Obowiązkowemu ubezpieczeniu podlegają budynki należące do rolniczych spółdzielni produkcyjnych i osób fizycznych. Wyłączone są od tego ubezpieczenia m. in. budynki przemysłowe i wiatraki, o charakterze tymczasowym lub przeznaczone na rozbiorkę, nieużywane itp.

PZU odpowiada za szkody wyrządzane w ubezpieczonych budynkach przez pożar, uderzenie pioruna, wszelkiego rodzaju wybuchy, upadek pojazdu powietrznego, powódź, huragan, lawiny, trzęsienie, zapadnięcie i usuwanie się ziemi, jak również za szkody wyrządzane przez grad z wyłączeniem szkód w budynkach cieplarni i oranżerii PZU w granicach sumy ubezpieczenia pokrywa ponadto szkody powstałe w ubezpieczonym budynku w skutek zaginienia lub kradzieży dokonanej w czasie zdarzenia losowego i akcji ratowniczej oraz niezbędne i udowodnione koszty ratowania poniesione przez właściciela ubezpieczonego budynku.

Budynek podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu z dniem rozpoczęcia używania go lub pokrycia dachem. Właściciel jest obowiązany powiadomić PZU

o powyższym momencie, jak również zmianach w budynku, dotyczących jego wartości. PZU dokonuje oszacowanie budynku przy czym sumę ubezpieczenia budynku należącego do osoby fizycznej ustala się w wysokości 100% wartości na podstawie oszacowania.

Właściciel jest obowiązany utrzymywać ubezpieczone budynki w należytym stanie i stosować się przepisów przeciwpożarowych i innych, mających na celu zapobieganie powstawaniu szkody, oraz prowadzić w terminie nakazane przez właściwe organy administracji państowej zmiany mające na celu poprawę stanu bezpieczeństwa ognistego, a w razie powstania szkody, w miarę możliwości, zapobiec jej rozszerzaniu się.

Właściciel zawiadamia o szkodzie inspektorat PZU lub biuro GRN najpóźniej w ciągu 7 dni od dnia powstania szkody lub otrzymania o niej wiadomości. Do czasu oględzin przez PZU nie wolno bez zgody PZU zmieniać stanu spowodowanego przez szkodę, chyba że zmiana leży w interesie społecznym lub jest niezbędna do zapobieżenia powiększeniu się szkody.

PZU ustala wysokość odszkodowania w ciągu 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o szkodzie. Szkodę oblicza się wg norm szacunkowych z uwzględnieniem stopnia zużycia budynku. Od obliczonej szkody potrąca się wartość nadających się do użytku pozostałości budynku zmniejszoną o koszty rozbiorki, oczyszczenia itp. W zasadzie pokrywa się 100% szkody; jeżeli pożar jest zawinięty przez właściciela przez jego niedbalstwo ustala się odszkodowanie w wysokości 80% szkody — w granicach sumy ubezpieczenia.

Odszkodowanie osobom fizycznym wypłaca się w 2-ch ratach: pierwszą w wysokości 1/3 odszkodowania na złożeniu przez właściciela budynku pisemnego oświadczenia, że otrzymane odszkodowanie zuzycie na odbudowę, budowę lub remont zniszczonego budynku, drugą ratę w ciągu 14 dni po złożeniu przez właściciela budynku pisemnego oświadczenia, że pierwsza rata została zuzycie na budowę lub na zakup materiałów budowlanych, zwiezionych na plac budowy.

W. FERFET

Veterinarz

JESZCZE O SZTUCZNYM UNASIENIANIU

Zasady sztucznego unasiennania opierają się na podpatrzeniu i umiejętności wykorzystaniu zjawisk zachodzących przy rozmnażaniu zwierząt. Teoretycznie, przy naturalnym kryciu, 100 krów powinno urodzić się 100 cieląt. W rzeczywistości na skutek różnych chorób i jałowości, uzyskuje się przeciętnie około 60 cieląt rocznie. Jednak z tej ilości odpadają cielęta słabe, nie nadające się do chowu, lub te, które same giną przed wyrośnięciem. Tak więc do wychowania w efekcie pozostało około 20 — 30 sztuk. Dodać do tego należy jeszcze fakt, że rok rocznie wypada z hodowli takie 15 — 20 krów na każde 100. Praktycznie rzecz biorąc przyrost jest więc bardzo mały. Chęć ten przyrost zwiększyć, i to znacznie należy uciec się do sztucznego unasiennania, które zwiększa wydajność buha-

jów i likwiduje do minimum choroby narządów rozrodczych i jałowienie. Jedną z głównych przyczyn słabego przyrostu naturalnego u bydła jest jałowość szczególnie spowodowana chorobami przenoszonymi przez krycie. Wszyscy hodowcy znają rozpowszechnioną w Polsce chorobę tzw. zarazę rzepiastkową, zaraźliwą chorobę narządów rozrodczych przenoszącą się w czasie krycia i powodującą u krów zarażonych wczesne poronienia i jałowość. Nie znamy skutecznych sposobów zwalczania tej choroby. Jedynie sztuczne unasiennanie może tę chorobę zwalczyć całkowicie gdyż wtedy krowy nie stykają się z buharem. Podobne usługi oddaje unasiennanie przy zwalczaniu takich chorób jak brucelozja (ronienie zakaźne), zaraża stadnicza u koni itp. Mimo tych bezspornych zalet sztucznego unasiennania są i jego przeciwnicy. Mówią oni o rodzeniu się nienormalnych cieląt, lub że cielęta po sztucznym unasiennaniu nie rozwijają się prawidłowo, a każdy wypadek, który zdarzy się krowie sztucznie unasiennione jak np. wzdęcie, zatrzymanie żołądka lub tp. przypisuje się temu, że za-

plodnienie matki nastąpiło w sposób nienaturalny. Nie brak też wśród przeciwników i takich, którzy na skutek niemożności hodowania buhańca rozpolodowego uważają, że tracą dodatkowe źródło zarobków z krycia.

Wyniki sztucznego unasiennania uzyskiwane przez poszczególnych inseminatorów są bardzo nierównie. Obok punktów, w których zaciela się ponad 90% krów, są i takie w których zaciela się tylko 60%. Nie zawsze jednak odpowiedzialność za złe wyniki ponosi inseminator. Do najczęstszych przyczyn niepołomych wyników sztucznego unasiennania należą:

- 1) unasiennanie w niewłaściwym okresie,
- 2) unasiennanie zwierząt zły żywionych,
- 3) unasiennanie zwierząt dotkniętych chorobami narządów rozrodczych.

Na ogół uważa się, że jeśli krowa „latuje się” to wystarczy aby nastąpiło zacielenie. Nic bardziej mylnego. Krowa latuje się przeciętnie 18 godzin, ale dopiero w 6—18 godzin po zakończeniu latowania jajo staje się zdolne do zapłodnienia. Plemniaki buhańca wprowadzone do dróg rodnych zachowują zdolność

do zapłodnienia tylko 24 godziny. Jeżeli więc krowę uniesieni się w początkach poędziu, zacielenie będzie wątpliwe. Największe szanse na zacielenie się przy unasiennieniu wykonanym po 12 godzinach od początku latowania się. Nie każda krowa latuje się te przepisowe 18 godzin. Jeżeli popęd płciowy przedłuża się i w 12 godzin po unasiennieniu jeszcze trwa, należy unasiennać ją jeszcze raz.

U krów nieprawidłowo lub niedostatecznie żywionych, narządy wewnętrzne ciała, zwłaszcza narządy rozrodcze, zaczynają działać nieprawidłowo. Jaja wytwarzane przez taką krowę są słabe i do zapłodnienia może wogóle nie dojść, poza tym latowanie się u nich jest nieregularne.

Schorzenia takie jak nietymi maciecy i pochwyl, schorzenia jajników, zakażenie maciecy, z góry wykluczają prawidłowe zapłodnienie. Opisane przy czynie niepomyślnych wyników unasiennania wykazują, że w celu uzyskania wysokiej płodności, należy przestrzegać pewnych zasad gwarantujących tą wysoką płodność.

HENRYK MĄCZKA

Zuzka

POLIEVKA Z MIEŚANEJ ZELENINY

Rozpočet pre viac osôb: 100 g kalerábu, 100 g mrkví, 70 g karfiolu, 50 g

hrášku, 40 kg masti, 30 g hladkej múky, 20 g cibule, voda, sol, čierne korenie, zelený pečržlen alebo pažitka.

Očistenú mrkvu a keleráb pokrájané na kocky a vylúpaný hrášok vložíme do vriacej vody a varíme. Neskoršie pridáme rozobratý karfiol. Z masti a múky pripravíme bledú záprážku, pridáme do nej

postrúhanú cibulku, poprásime, zalejeme vodou a prijemem k uvarenej zelenine. Osolíme a spolu povaríme. Nakoniec pridáme posekaný zelený pečržlen alebo pažitku a okoreníme.

HALUŠKY S VAJCOM

Rozpočet pre viac osôb: 400 g krupicovej múky, 20 g masti, 4 vajcia, voda, sol.

Z múky, soli a vody zrobíme polotuhé cesto (múku s vodou len zmiešame, ale nevypracujeme, lebo cesto sa potom sahá), ktoré pretlačíme cez chrábát strúhadla do vriacej osolenej vody. Po uvareni ich sedíme a pomastíme. Z masti a vajec pripravíme práženicu, ktorú zmiešame s haluškami. Podávame so šalátom.

NEVIETE SI PORADÍT S RÓZNYMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORÉ VÁS ROZČULUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRANKACH NAŠHO CASOPISU ALEBO LISTOM.

ŽIVOT

czasopismo społeczno-kulturalne

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEK — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. naczelny, oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie František Bednářík (Nowa Bielawa), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cížková (Zelów), Józef Gribáč (Podwilek), Józef Griglak (Niepolomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronislav Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Ján Kríšák (Krempech), Wacław Luściński (Zelów), Lídya Mšálková (Zubrzyca Góra), Lídya Mundliová (Kucov), Ignác Nižník (Myślenice), František Sveták (Lipnica Mała), Ján Svientek (Piešťany), Ján Špernoga (Warszawa), Růžena Urbanová (Gesiniec), Zofia Wasilewska (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenia na język polski — Elżbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstu słowackiego — Ján Kacvínský. Korekta jęz. słowackiego Ján Špernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Joanna Deresz. „ŽIVOT” ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, FOKSAL 13. TEL.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Cena prenumeraty krajowej: kwart. 3 zł, połroczn. 6 zł, roczn. 12 zł.

Instytucje państowe, spółczeskie, zakłady pracy, szkoły, itp. mogą zamawiać prenumeraty wyłącznie w miejscowych Oddziałach i Delegaturach „Ruch”, w terminie do 25 listopada na rok następny.

Prenumeratorzy indywidualni mogą optać prenumeraty w urzędach pocztowych i u listonoszy, lub dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Koportu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Towarowa 28 (w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty).

Prenumeraty krajowej, przyjmowane za zaliczenie wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, kont. PKO Nr 1-6-100024.

Oddano do sklepu 5 VI 72 r. Numer zamknięto 12 VII 72 r. Druk Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa” Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1029. A. 67.

KALENDÁR 1972

JÚL — ČERVENEC

1. SOBOTA	Halina	16. NEDEĽA	Mária
2. NEDEĽA	Urbán	17. PONDELOK	Bohdan
3. PONDELOK	Jacek	18. UTOROK	Simon
4. UTOROK	Teodor	19. STREDA	Vincent
5. STREDA	Karolína	20. STVRTOK	Hieroným
6. STVRTOK	Dominika	21. PIATOK	Daniel
7. PIATOK	Cyril a Metod	22. SOBOTA	St. svätí PER
8. SOBOTA	Prokop	23. NEDEĽA	Apolínár
9. NEDEĽA	Verona	24. PONDELOK	Kristína
10. PONDELOK	Amélia	25. UTOROK	Jakub
11. UTOROK	Orga	26. STREDA	Anna
12. STREDA	Ján	27. STVRTOK	Júlia
13. STVRTOK	Margaréta	28. PIATOK	VIktor
14. PIATOK	Boneventúra	29. SOBOTA	Marta
15. SOBOTA	Vladimír	30. NEDEĽA	Eduarda
1. júla	vých. sl. 3.19	31. PONDELOK	Ignác
15. júla	vých. m. 22.01	vých. sl. 20.01	vých. sl. 2.37
		vých. m. 3.32	vých. m. 21.25
		vých. m. 9.16	vých. m. 20.51

AUGUST — SRPEN

1. UTOROK	Justína	9. STREDA	Roman
2. STREDA	Gustáv	10. STVRTOK	Vavrinec
3. STVRTOK	Lídya	11. PIATOK	Zuzana
4. PIATOK	Dominik	12. SOBOTA	Klára
5. SOBOTA	Stanislava	13. NEDEĽA	Diana
6. NEDEĽA	Jakub	14. PONDELOK	Alfréd
7. PONDELOK	Dorota	15. UTOROK	Maria
8. UTOROK			

